

Romano them

R O M S K I

S V E T

berš/leto: 8

april 2002, številka 14

ROMI OB KULTURNEM PRAZNIKU

stran 19

stran 3

2. KONFERENCA ROMOV EVROPA, SLOVENIJA IN ROMI

PARLAMENT SVETOVNE

stran 9

ROMSKE ORGANIZACIJE

NOVI PROSTORI ZVEZE ROMOV SLOVENIJE

stran 21

KONFERENCA

Evropa, Novostima in Slovenija

predsednik Republike Slovenije
Milan Kučan

predsednik Vlade Slovenije
Janez Janša

predsednik Evropskega parlamenta
Piero Dini

predsednik Evropskega sveta
Jacques Delors

predsednik Evropskega sveta
Helmut Kohl

predsednik Evropskega sveta
François Mitterrand

predsednik Evropskega sveta
Giovanni De Michelis

predsednik Evropskega sveta
Giuseppe Gennaro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

predsednik Evropskega sveta
Antonio Di Pietro

ROMANO THEM ROMSKI SVET

številka 14, april 2002

založnik

Zveza Romov Slovenije
Arhitekta Novaka 13
9000 Murska Sobota
tel.: (02) 53-41-710
fax: (02) 53-41-711

e-mail: romani.union@siol.net

glavni in odgovorni urednik
Jožek Horvat - Muc

uredniški odbor
dr. Pavla Štrukelj
Monika Sandreli
Janja Rošar
Daniel Šarkezi
Jelenka Kovačič
Bečiri Fatmir

dopisniki
Zdravko Pilipovič, Krško
Filip Matko, Murska Sobota
Anita Cener, Serdica
Lujzi Baranja, New York
Dragoljub Ackovič, Beograd

prelom in tisk
Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada
1000 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 20% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo
Ministrstvo za kulturo RS
in Urad za narodnosti RS

VSEBINA

<i>Jože Horvat - Muc: Beseda urednika</i>	2
<i>Filip Matko: Ljubljana: Konferenca Evropa, Slovenija in Romi</i>	3
<i>Slobodan Nezirovič: Konferenca: Evropa, Slovenija in Romi</i>	5
<i>Vera Klopčič in Nada Vihar: Poročilo o mednarodni konferenci »Evropa, Slovenija in Romi</i>	6
<i>Janez Obreza: Teze za pozdravni nagovor direktorja Urada VRS za narodnosti na konferenci</i>	7
<i>Jožek Horvat-Muc: Manjšinske pravice in varstvo manjšin</i>	8
<i>Jožek Horvat-Muc: Resolucija-Parlament Mednarodne Zveze Romov, zasedanje v Skopju</i>	9
<i>Dragoljub Ackovič: Raporti vaš i dujto bešipe e paelamentosko</i>	11
<i>Dragoljub Ackovič: Izveštaj za drugu sednicu parlamenta</i>	12
<i>Sead Hasanović-Braco: Položaj prava Romske populacije u RH</i>	13
<i>Fatmir Bečiri: Romsko predstavništvo iz Maribora predstavlja RS na velikem nivoju</i>	13
<i>European Roma Rights Center: So si diskriminacija?</i>	14
<i>Zveza romov Slovenije: V spomin Štefanu Šarkeziju-Huku</i>	16
<i>Filip Matko: Boljši časi za rome?</i>	16
<i>Baranja Slavko-Lujzi: Dijl tumenca</i>	17
<i>Filip Matko: Prvi tečaj romščine za Nerome</i>	18
<i>Filip Matko: Romi ob Kulturnem prazniku</i>	19
<i>Filip Matko: Obisk delegacije EU</i>	19
<i>Filip Matko: Z romi se da tudi drugače</i>	20
<i>Filip Matko: Prvi romski muzej</i>	20
<i>Filip Matko: Pušči za 90-letnico</i>	21
<i>Jože Pojbič: Zveza Romov Slovenije dobila svojo pisarno</i>	21
<i>A. Nana Rituper Rodež: Razmere se izboljšujejo, a še niso dobre</i>	22
<i>Filip Matko: Marinko Šarkezi tretjič športnik Romov</i>	23
<i>prof. Evgen Titan: Miselni piš ob proglasitvi športnika leta</i>	24
<i>Fatmir Bečiri: Obletnica romskega društva</i>	25
<i>Romi pišejo</i>	26
<i>Pesmi</i>	28

Beseda urednika

Jože Horvat - Muc

glavni in odgovorni urednik

Spet je pred nami naš praznik, katerega bomo vsi Romi po Svetu praznovali tako ali drugače. 8. april je dan Romov in kar nekaj stvari se bodo dogajale okrog našega praznika. Osrednja kulturna proslava bo letos 6. aprila ob 11. uri v osnovni šoli v Tišini. Tu se bodo predstavile kar nekaj naših folklornih in glasbenih skupin, ne bo manjkala poezija, nastopali pa bodo najboljši izvajalci Romske glasbe v Sloveniji Šukari.

V Cankarjevem domu bo koncert na katerem bo nastopala kraljica Romske glasbe Ema Redžepova in skupina Amala, v Novem mestu bo Romano gav pripravil občinsko prireditev, Romani Union pa v Kino dvorani v Murski Soboti 12. aprila.

Zelo pomembno je, da se na ta dan vsi skupaj spomnimo na naše obveze in naredimo zgodovinsko potezo z katero naj bi v večini občin, kjer Romi živimo, dobili svoje predstavnike v občinskih (mestnih) svetih.

Da je to zelo pomembno je dokaz Mestna občina Murska Sobota, ki do zdaj ima edina v mestnem svetu člana predstavnika Romske skupnosti.

Lahko trdimo, da je v tem mandatu zelo dobro opravil svoje poslanstvo g. Rudaš Darko, za katerega upamo, da bo

ponovno kandidiral in spet postal predstavnik Romske skupnosti v Mestnem svetu Mestne občine Murska Sobota.

Upam le, da bodo tudi ostale občine storile vse, predvsem predstavniki društev, da bodo v letošnjem letu dobili Romi svoje predstavnike v občinskih svetih. Pomembno je tudi to, da bodo predvsem predstavniki (novih) društev opravili svoje delo in se zavedali, da ob prevzemu vodilnih funkcij v društvih pomeni tudi to, da je potrebno prevzeti določeno odgovornost ter delati, delati. Naj na koncu samo čestitam vsem Romom ob našem prazniku 8. aprilu dnevu Romov.

Romnja te Romale šukar tumenge gresinav mistu amaro sveco 8. april Romanu dij.

Romi v Evropi so edini, ki so SAMO EVROPEJCI

Ljubljana: Konferenca Evropa, Slovenija in Romi

Filip Matko

V dvorani Doma sindikatov v Ljubljani je 15. februarja letos Zveza Romov Slovenije pripravila svojo 2. konferenco: Evropa, Slovenija in Romi. Pri njeni organizaciji sta sodelovala ljubljanska izpostava Avstrijskega inštituta za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo ter Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Udeležencev je bilo preko 120.

V začetku konference je vse pozdravil predsednik Zveze Romov Slovenije, **Jožek Horvat Muc**, njegovim pozdravom pa so se pridružili ter posredovali krajše referate še minister za pravosodje RS **Ivan Bizjak**, ki je tudi predsednik vladne komisije za romska vprašanja, nadalje direktor Urada vlade RS za narodnosti **Janez Obreza**, v imenu varuha človekovih pravic **Jernej Rovšek** in predstavniki

hrvaškega Inštituta za migracije in narodnosti v Zagrebu **Mirjana Domini**. V nadaljevanju je pričakovanja Romov v Sloveniji nanizal **Jožek Horvat Muc**, o zgodovinskem prihodu in obstanku Romov na slovenskih tleh je govorila **dr. Pavla Štrukelj**, kakor tudi **mag. Vera Klopčič** z Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani, ki je orisala mednarodna priporočila za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji.

Pravice romske skupnosti v Sloveniji so zagotovljene v 65. členu Ustave RS. Sicer iz tega člena še vedno ni izpeljan poseben Zakon o Romih, a so pravice romske skupnosti zagotovljene v področni zakonodaji. Tako so zanje pravice zapisane v sedmih področnih zakonih, za primerjavo z madžarsko in italijansko, ki sta zapisani v 37 področnih zakonih. Sicer pa se je

na 2. konferenci izpostavilo, da si tudi Romi sami ne želijo samo enega samega zakona in pri tem tudi ne vztrajajo, pač pa da je celo bolje zanje, če se njihove pravice podrobno zapišejo v področno zakonodajo. Pri tem so še kako zainteresirani sodelovati.

Zakonodajne določbe seveda še vedno niso v celoti prevedene v prakso, ker mnogi Romi niso uradno prijavljeni in torej ostaja celotno število prijavljenih Romov pod zakonodajnim limitom. Nekateri zakoni so namenjeni le »avtohtonim Romom«, izključujoč pri tem »neavtohtone Rome«, tudi če so državljani naše države. Številni pripadniki romske skupnosti so med najrevnejšimi gospodinjstvi v Sloveniji, 74 odstotkov Romov prejema socialno pomoč in kar 87 odstotkov Romov je med nazaposlenimi.

V razpravi na 2. konferenci so v dopoldanskem delu, ki ga je kot moderator vodil **Jožek Horvat Muc**, sodelovali v razpravi: **Slavko Horvat** iz Romskega društva Čaplja Borejci – Vanča vas, edini romski svetnik doslej (Mestni svet mestne občine M. Sobota) **Darko Rudaš** s Pušče, **Fatmir Bečiri** iz Romskega društva Romano pralipe Maribor, **Mišo Horvat** iz Romskega društva Pušča, **Slobodan Nezirovič** iz Romskega društva Romano vozo Velenje ter **Bogdan Miklič** iz Romskega društva Maj Kočevje. Vse ostale predstavnike romskih društev se

je pozvalo, da zaradi pomanjkanja časa svoje referate oddajo v pisni obliki.

Popoldanski del 2.konference je kot moderatorica vodila **mag. Vera Klopčič**, tedaj pa so s svojimi prispevki sodelovali: **Miroslav Polzer** z Avstrijskega inštituta za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo je govoril o Evropski uniji in manjšinah, **Mirjam Polzer Srienz** je primerjala položaj avstrijskih in slovenskih Romov, a **Mirjana Domini** iz Zagreba je orisala položaj Romov v Republiki Hrvaški. S precej podrobnimi podatki je o 40-letnem šolanju romskih otrok v Sloveniji nastopil **mag. Mladen Tancer** z mariborske Pedagoške fakultete, **Alenka Janko Spreizer** pa je predstavila pasti diskurzivnih reprezentacij Romov (primer »pedsodek«). Pred zaključkom 2.konference je skupina predstavnikov romskih društev pripravila priporočila s tokratne konference v Ljubljani, ki so jih ob zaključku tudi sprejeli. Tako so ta priporočila zajela področje infrastrukture (pri tem se je imelo v mislih legalizacijo romskih naselij, asfaltiranje poti do naselij in v njih, zagotovitev vode, elektrike, kanalizacije in odvoz smeti), odpravljanje nezaposlenosti (v skladu s sklepi lanskega leta o zaposlovanju Romov v Novem mestu) ter področje izobraževanja (motivacijo, pomoč pri pouku, plačilo malic, zagotovitev šolskih potrebščin, štipendij ter bolj selekcioniran pristop pri odločanju o tem ali je res vsakega romskega otroka treba vpisati v šolo s posebnim oz. prilagojenim programom).

Pri vseh teh aktivnostih se bodo morali izredno aktivirati Romi sami in njihova društva. Pri Zvezi Romov Slovenije izdajajo svoj časopis *Romano them*

(Romski svet), imajo romsko radijsko oddajo Romskih 60 na Radiu Murski val v Murski Soboti že nekaj let, podobno oddajo tudi na Radiu D v Novem mestu, letos bi naj bile tudi že prve televizijske oddaje za Rome. Zaenkrat imajo romskega svetnika Romi samo v Mestnem svetu Mestne občine Murska Sobota, letos jeseni bi naj dobili romskega svetnika v občinah Rogašovci in Tišina, po odločitvi Ustavnega sodišča Republike Slovenije pa tudi v Novem mestu in morda še kje. S

tem bi se naj vsaj deloma ublažilo prepričanje, da so slovenski Romi pred vstopom Slovenije v Evropsko unijo še vedno neizobraženi, nezaposleni ter najrevnejši del te družbe.

Sicer pa so tudi na 2.konferenci z zadovoljstvom potrdili ugotovitev z letošnjega januarskega parlamenta Mednarodne zveze Romov v Skopju (v dneh od 18.do 20.01.2002), da so »Romi v Evropi edini, ki so SAMO EVROPEJCI ter so polno vpeti v proces transformacije obstoječih evropskih ustanov.«

Koliko Romov v Sloveniji?

Ob popisu prebivalstva Slovenije leta 1991 se je 2293 oseb opredelilo za Rome. Vendar pa je po ocenah o številu, ki so jih zbrali v centrih za socialno delo (temu pa pritruje tudi predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc), v Sloveniji od 6500 do 7000 avtohtonih Romov. Poleg tega bi naj bilo v Sloveniji še vsaj 3000 neavtohtonih Romov, ki so tu živeli še pred razpadom nekdanje Jugoslavije. Torej je skupno število Romov v Sloveniji med 7000 in 10.000.

Zaenkrat so organizirani v 13-ih društvih (Romsko društvo: Romani Union Murska Sobota, Zeleno dombu Puconci, Zeleno veš Serdica, Rjavo dombu Zenkovci, Čaplja Vanča vas-Borejci, Romano pralipe Maribor, Romano vozo Velenje, Rom Črnomelj, Roma Semič, Romano gav Novo mesto, Maj Kočevje, Rom Krško in Pušča). Združujejo se v Zvezo Romov Slovenije, ki ima sedež v Murski Soboti in v imenu slovenskih Romov nastopa v razgovorih z vladnimi organi in institucijami ter v tujini, kakor tudi z Mednarodno zvezo Romov.

Konferenca: Evropa, Slovenija in Romi

Slobodan Nezirovič

Tudi Romi v slovenskem prostoru smo začutili potrebo po organiziranju, zato smo ustanovili romska društva, ki so združena v Zvezo Romov Slovenije. Namen ustanovitve in cilj društev je predvsem izboljšati položaj Romov v slovenskem prostoru.

Tako smo skupaj z Avstrijskim inštitutom za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo in Inštitutom za narodnostna vprašanja v Ljubljani organizirali mednarodno romsko konferenco, na kateri so predstavniki Romskih društev izpostavili predvsem naslednja problematična področja;

- Neustrezni bivalni pogoji
- Zaposlovanje
- Zdravstveno varstvo
- Izobraževanje
- Socialna problematika
- Ostalo:

- mnogo Romskih društev nima ustreznih prostorov za delovanje,
- veliko Romov zaradi nepismenosti in strahu pred vojno nima urejenega statusa bivališča, oziroma so brez državljanstva,
- pojavlja se diskriminacija Romskih otrok, predvsem v šolah s strani vrstnikov,
- zaradi zakona, ki dovoljuje samo avtohtonim Romom predstavnika v občinskem svetu, mnogi Romi, ki so slovenski državljani, nimajo stika z občinskimi uradniki in so zato prikrajšani, saj se na teh območjih problematika Romov rešuje počasneje.

Problematična področja, ki najbolj ogrožajo Romsko skupnost
Romska društev že od svoje us-

tanovitve opozarjajo družbo, da Romi predstavljamo ogroženo skupino prebivalstva, ki se brez pomoči družbe ne bo mogla odtrgati iz ob-

jema splošne zaostalosti in revščine. Romska društva so predlagala kar nekaj predlogov za rešitev nastale problematike.

Predlogi za rešitev problematike:

1. Ureditev bivališč za Rome

Za rešitev vprašanja »bivališča za Rome« predlagamo, da se v sodelovanju z Ministrstvom za okolje in gospodarstvo zagotovijo sredstva za rešitev naslednjih problematičnih področij:

- legalizacija romskih naselij,
- napeljava elektrike in vode,
- ureditev komunalnega vprašanja,
- nastavitev zabojnikov za smeti in pravočasen odvoz,
- infrastruktura,
- ureditev dovoznih poti in poti v naseljih.

Pri urejanju bivališč za Rome je potrebno sodelovanje s predstavniki Romov, prav tako je potrebno sodelovanje Romov pri vzdrževanju objektov.

2. Izobraževanje

Za rešitev problematike izobraževanja Romov predlagamo, da Ministrstvo za šolstvo, oziroma Zavod za šolo

v svoj program vključi tudi Projekt pomoči za izobraževanje Romov.

Predlagamo tudi posvet Ministrstva za šolstvo, Zavoda za šolo, organizacij za prostovoljno delo ter s predstavniki šol, ki jih obiskujejo romi za skupne projekte za reševanje dane problematike.

Predlogi:

- Motivacija Romov, tudi s strani romskih organizacij
- Pomoč Romskim otrokom pri pouku
- Pomoč pri plačilu malic
- Pomoč pri nabavi šolskih potrebščin
- Štipendiranje
- Romske otroke naj ne bi zaradi neznanja slovenskega jezika takoj preusmerili v šolo s prilagojenim programom.

3. Nezaposlenost

Za rešitev problema nezaposlenosti je potrebno uresničiti sklepe, ki so bili sprejeti na delavnici v NM. Predvsem pa je potrebna podpora pri ustanavljanju novih delovnih mest.

Predlogi:

- Motivacija Romov, tudi s strani romskih organizacij
- Predelavne delavnice
- Ustrezna delovna mesta v skladu z zmožnostmi
- Podpirati samozaposlovanje Romov
- Javna dela.

Romi se zavedamo, da je za uspešno rešitev problematike Romov potrebna tudi zelo velika aktivnost nas samih in to na vseh področjih. Potrebno je podpirati in motivirati Romsko populacijo, predvsem na področju izobraževanja in zaposlovanja.

Poročilo o mednarodni konferenci »Evropa, Slovenija in Romi« Ljubljana 15. 2.2002

Vera Klopčič in Nada Vihar

Organizator izredno uspešne in dobro obiskane konference (več kot 100 udeležencev) je bila Zveza Romov Slovenije v sodelovanju z Avstrijskim inštitutom za Vzhodno in Jugovzhodno Evropo, izpostava v Ljubljani in Inštitutom za narodnostna vprašanja v Ljubljani.

Temeljni namen konference, to je predstaviti mnenje Zveze Romov in predstavnikov Romov v Sloveniji o sedanjem položaju in pričakovanih ob vključitvi v EU, je bil v celoti dosežen.

Konferenca se je pričela z uvodnimi besedami **Ivana Bizjaka**, ministra za pravosodje in predsednika Komisije RS za Romska vprašanja, **Janeza Obreze** direktorja Urada za narodnosti, **Jerneja Rovška**, namestnika Varuha človekovih pravic v Sloveniji in **Mirjane Domini** iz Inštituta za migracije in narodnosti iz Zagreba. Vsi uvodničarji so med drugim izrazili pripravljenost prispevati k uresničitvi sklepov in konkretnih predlogov konference za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji.

Prvi del konference, ki je bil usmerjen v prikaz splošnih značilnosti položaja Romov v procesih Evropskih integracij je vodil **Jožek Hovat**, predsednik Zveze Romov Slovenije. V svojem referatu je predstavil pričakovanja Romov v Sloveniji ob vstopu Slovenije v Evrop-

sko unijo, **Pavla Štrukelj** je spregovorila o temeljnih značilnostih položaja Romov v Sloveniji, **Vera Klopčič** pa je orisala vsebine mednarodnih priporočil za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji. Predstavniki Romske skupnosti so aktivno sodelovali v azpravi in nakazali temeljna vprašanja, s katerimi se srečujejo v vsakdanjem življenju.

Pomembno je, da so izrazili željo po sodelovanju z državnimi in lokalnimi oblastmi.

Drugi del konference, ki ga je vodila **mag. Vera Klopčič** je bil usmerjen v podrobnejšo obravnavo posameznih področij. **Miroslav Polzer** je orisal pristop Evropske unije do manjšin, **Mirjam Polzer Srienz** je podala primerjavo položaja Romov v Sloveniji in Avstriji, **Mladen Tancer** je prikazal razvoj izobraževanja za Rome v Sloveniji, **Alenka Janko-Spreizer** pa je predstavila pasti diskurzivnih reprezentacij Romov: primer »pedsodek«.

Konferenca je odprla prostor za dialog med predstavniki Romske skupnosti, predstavniki pristojnih ministrstev in vladnih služb, predstavniki organov lokalnih oblasti, uslužbenci v javnih službah in strokovnjaki. Eden od predstavnikov Romske skupnosti je pomen konference za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji zgoščeno izrazil v stavku: »Beseda je bila dana sredi Ljubljane«.

Dolgoročno pomeni konferenca

primer dobre prakse in utrjevanja zaupanja, kot tudi možnost za ustvarjanje dokumentacijske in znanstvene baze za nadaljnje sodelovanje s sosednjimi državami, kjer se z izmenjavo primerov dobre prakse gradijo modeli varstva manjšinskih skupnosti.

Vsi udeleženci so prejeli slovenski prevod najpomembnejših ugotovitev o varstvu manjšin in položaju Romov iz zadnjega poročila Evropske unije ter prevod najnovejše Resolucije Parlamenta Mednarodne zveze Romov o položaju Romov v Evropi.

Vsi pisni prispevki (pisna mnenja, predloge in vprašanja o tej temi) bodo objavljeni v posebni publikaciji.

O konferenci so poročali: **Delo**, Ljubljana; **Dnevnik**, Ljubljana; **Večer**, Maribor; **Dolenjski list**, Novo mesto; **Primorski dnevnik**, Trst; **Slovenski vestnik**, Celovec. Prispevke so pripravili **Radio Slovenija** - 1. program, oddaja Studio ob 17-tih, ki sta jo pripravila novinarja Lidija Kosi in Jože Žura in napovednik Cirile Štuber v jutranjem 1. programu Radia Slovenija, **radijski program POP TV** in **ORF - avstrijska radiotelevizija - slovenski spored**. Konferenco so na internetnih straneh predstavili: <http://volksgruppen.orf.at.kaern> ten, <http://www.inv.si>, <http://evropa.gov.si/aktualno/>, <http://www.zdr-raziskovalcev.si/znanost.javnost/>

Teze za pozdravni nagovor direktorja Urada VRS za narodnosti, g. Janeza Obreze na konferenci »Evropa, Slovenija, Romi« v Ljubljani, 15.02.2002

Janez Obreza

V posebno zadovoljstvo si štejem, da v imenu Urada VRS za narodnosti toplo pozdravim udeležence današnje konference »Evropa, Slovenija, Romi« in Vam zaželim uspešno delo.

Organizatorji tega strokovnega srečanja: Zveza Romov Slovenije, Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo in Inštitut za narodnostna vprašanja, se že drugič, prvi tovrstni posvet je bil pred leti v Murski Soboti, lotevate razprave o aktualnih vprašanjih, položaju ter problemih pripadnikov romske skupnosti.

Delovni naslov konference je dovolj zanimiv in hkrati zahteven izziv - »Evropa, Slovenija, Romi«, tako za zbrane ugledne poznavalce romske problematike, raziskovalce in strokovnjake iz Avstrije in Slovenije, kot za predstavnike Romov, ki bodo imeli možnost povedati svoja mnenja o položaju romske skupnosti v Sloveniji in izraziti svoja prihodnja pričakovanja. Prepričan sem, da bo današnje strokovno srečanje dalo nova spoznanja, pobude in predloge za učinkovitejše razreševanje romske problematike, prav tako pa tudi za uspešnejše delovanje državnih organov ter lokalnih skupnosti, kjer Romi živijo.

Znano vam je, da se v Republiki Sloveniji v zadnjih letih tako državni organi kot občine trdijo za izboljšanje položaja Romov. Tako je **Vlada Republike Slovenije že leta 1995 sprejela poseben Program ukrepov za pomoč Romom**, ki je še vedno aktualen, žal pa se zaradi premajhnih proračunskih sredstev prepočasi uresničuje. Ta Program usmerja prizadevanja državnih organov in lokalnih skupnosti v urejanju bivalnih razmer, preživetje Romov preko prejemanja socialnih podpor in drugih oblik pomoči, v zagotavljanje možnosti za izobraževanje, vse bolj pa tudi v ohranjanje lastne kulturne ustvarjalnosti, informiranja, ohranjanja lastne identitete in njihove politične participacije na lokalni ravni.

Najmanj uspešni smo bili doslej pri spreminjanju stanja na področju bivalnih razmer in zaposlovanja Romov ter pri izboljšanju njihovega ekonomskega

položaja - torej predvsem tam, kjer bi bile Romom dane možnosti, da bi sami s svojim delom poskrbeli zase in svoje družine. Napredek pa je dosežen na področju vzgoje in izobraževanja romskih otrok, kulturne dejavnosti, informiranja ter samoorganiziranosti pripadnikov romske skupnosti.

Kljub doseženemu napredku se zavedamo, da so tudi v Sloveniji, tako kot marsikje po Evropi, **pripadniki romske etnične skupnosti še vedno v določeni meri diskriminirana skupina prebivalstva**, ki je socialno ogrožena, brez ali z nizko izobrazbo, zato brez ukrepov državnih organov in občin ni mogoče pričakovati izboljšanja njihovega položaja.

Veseli nas, da v zadnjem času med Romi vse bolj prihaja do spoznanja, da brez njihovega aktivnega udejstvovanja in samoorganiziranosti ne bo izboljšanja stanja. Tako je v Republiki Sloveniji **ustanovljenih že 11 romskih društev** in sicer v občinah: Murska Sobota, Novo mesto, Krško, Puconci, Rogašovci, Maribor, Velenje, Črnomelj, Tišina, Kočevje in Semič.

V letu 2001 je Zveza Romov Slovenije, ob aktivni strokovni in finančni pomoči Urada VRS za narodnosti (kupili smo tudi nove prostore za Zvezo Romov in finančno podprli posebne TV oddaje o Romih), na novo ustanovila štiri romska društva. Ob tem, da imajo Romi že

zdaj enourno tedensko radijsko oddajo, ki jo v določeni meri pripravljajo sami, kar velja za Mursko Soboto (Murski val), pravkar pa podobna enourna oddaja teče tudi v Novem mestu (Studio D), čeprav je še pred mesecem dni trajala le pol ure.

Vodstva romskih društev so na lokalni ravni sogovorniki občin, sicer pa so povezana v Zvezo Romov Slovenije, ki je sogovornik državnih organov.

Poleg tega kot delovno in koordinacijsko telo pri Vladi deluje posebna komisija Vlade RS za zaščito romske etnične skupnosti, ki je sestavljena iz predstavnikov ministrstev in drugih državnih organov, predstavnikov občin z večjim številom Romov, v njej je seveda tudi predstavnik Zveze Romov Slovenije.

Pravna osnova za zakonsko zaščito Romov v Sloveniji je v 65. členu Ustave, kjer je zapisano, da »**položaj in pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon**«. **V zvezi z implementacijo 65. člena Ustave je Vlada že let 1995 sprejela stališče, da bi bilo smotno zaščito romske etnične skupnosti urejati v področnih zakonih.** Podobno je tudi mnenje Odbora za notranjo politiko in zakonodajo Državnega zbora (istega leta, nekaj mesecev kasneje, 12.10.1995).

Na tej osnovi je doslej **zaščita posebnih pravic romske skupnosti urejena**

v sedmih različnih področnih zakonih in sicer: v Zakonu o lokalni samoupravi, Zakonu o volitvah v lokalne skupnosti, Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakonu o osnovni šoli, Zakonu o vrtcih, Zakonu o medijih, Zakonu o

knjižničarstvu. V postopku sprejemanja v Državnem zboru pa sta Zakon o evidenci volilne pravice in dopolnitve Zakona o lokalni samoupravi. Zastopanost predstavnikov Romov v občinskih svetih občin z večjim številom romskega prebivalstva omogo-

čata že Zakon o lokalni samoupravi in Zakon o volitvah v lokalne skupnosti. Žal pa je doslej ta možnost v celoti ureničena le v mestni občini Murska Sobota, kjer že drugi mandat uspešno deluje romski svetnik kjer ga na posebnem volilnem imeniku volijo pripadniki romske skupnosti te občine.

Po odločbi Ustavnega sodišča R Slovenije iz marca 2001 bo treba romskega svetnika izvoliti še v občini Novo mesto in tudi v nekaterih drugih občinah (v svoje statute so tovrstno določilo že vključili v občini Rogašovci ter v Tišini), kar bo, po pričakovanjih, podrobneje določeno v ustreznem zakonskem predpisu.

Sicer pa naj bo dovolj. Danes imate predvsem besedo vabljeni udeleženci konference, poznavalci romskih problemov in strokovnjaki ter predstavniki Romov.

Še enkrat Vam želim uspešno delo in izražam pričakovanje za nove ideje, pobude in predloge tudi za delovanje Urada VRS za narodnosti in drugih državnih organov v prihodnje.

Mnenje Evropske komisije, november 2001

Manjšinske pravice in varstvo manjšin

Jožek Horvat-Muc

Slovenija je ratificirala najpomembnejše dokumente na področju varstva manjšin. V Ustavi priznanje manjšine (Madžari, Italijani, Romi) so zastopani v Vladni komisiji za narodne skupnosti in v komisiji za varstvo Romov. Vladni Urad za narodne manjšine nadzira izvajanje zakonodaje za varstvo manjšin in zagotavlja sredstva povezana z uporabo jezika, medijev in kulturo manjšin. Ustava Slovenije zagotavlja posebne pravice madžarski, italijanski in romski manjšini. Madžarski in italijanski manjšini so zagotovljene pravice do izobraževanja in šolanja v njihovih jezikih, madžarski in italijanski jezik sta priznana kot uradna jezika na območjih, kjer manjšini živita. Imata tudi pravico do direktnega predstavnitva v Parlamentu, kjer imata vsaka po en zagotovljen sedež.

Položaj madžarske in italijanske manjšine lahko smatramo kot dober ter njihovo varstvo kot izčrpno.

Romska manjšina v Sloveniji šteje okoli 6.500 - 10.000 oseb. Poseben status in pravice romske skupnosti so zagotovljene z Ustavo (člen 65). Pravice romske skupnosti so zagotovljene v področni zakonodaji, npr. v Zakonu o lokalni samoupravi, Zakonu o lokalnih volitvah ter v Zakonu o organizaciji in financiranju izobraževanja. V aprilu 2001 je Ustavno sodišče v odločbi ugotovilo, da so nekatere določbe Zakona o lokalni samoupravi v nasprotju z Ustavo, ker ne zagotavljajo ustrezne pravne podlage za predstavnike romske skupnosti, ki želijo kandidirati na lokalnih volitvah. Zakonodajne določbe še niso v celoti prevedene v prakso, ker mnogi Romi niso uradno prijavljeni in torej ostaja

celotno število prijavljenih Romov pod zakonodajnim limitom. Nekateri zakoni so namenjeni le »avtohtonim« Romom - izključujoč »ne avtohtone« Rome, tudi če so državljani (slovenije).

Številni pripadniki romske skupnosti so med najrevnejšimi gospodinjstvi v Sloveniji, 74 % med njimi so prejemniki socialne pomoči in 87 % pripadnikov romske skupnosti ni redno zaposlenih. Lansko leto je Vlada sprejela Program Enake možnosti za zaposlovanje Romov, za izboljšanje zaposlitvenih možnosti. Dočim je to pozitiven razvoj, še vedno obstaja potreba po politiki za socialno-ekonomsko integracijo Romov, še posebej na področju zaposlovanja in zdravja. Vztrajni napori so potrebni tudi na področju izobraževanja. Bili so določeni primeri diskriminacije Romov.

Resolucija

Parlament Mednarodne Zveze Romov, (IRU) zasedanje v Skopju v času od 18. - 20. januarja 2002

Jožek Horvat-Muc

Parlament naslavja svoje želje španskemu predsedovanju Evropski Uniji, saj je Španija država-članica Evropske Unije z največjim številom pripadnikov romske skupnosti, med članicami Unije, ter izraža najtoplejše želje Konvenciji, ki ji predseduje predsednik Valery Giscard d'Estaing z nalogo spremeniti institucionalne okvire Unije do razrešitve; izraža te želje v globoki povezanosti z uresničevanjem sklepov sprejetih na 5. Kongresu Mednarodne Zveze Romov v Pragi v julij 2000.

Poziva k ustreznemu predstavnstvu Romov in Romske strategije v delu Konvencije.

Potrjuje močan interes za različne ugledne predloge glede pogojev in predvsem glede zastopanosti Romov na institucionalni ravni. IRU toplo pozdravlja predloge kot je predlog predsednika Finske AAlonena in poudarja svojo željo prispevati k uspešnemu procesu k ustrezni zastopanosti Naroda Romov v medvladnih, mednarodnih in nad nacionalnih institucijah. Kljub temu ter ob zavedanju pomena in v želji po dialogu, Mednarodna Zveza Romov ponovno potrjuje, da se sredstva, znanje in načini, ki so jih

evropske države pripravljene dati na razpolago v procesu, ki vodi k izvolitvi izvoljenega predstavnškega telesa Romov lahko dajo na razpolago v procesu, ki vodi k izvolitvi ustanovnih teles Romov kot Romskega Naroda, ki ne želi postati država, ter išče načine za predstavnštvo v okviru nad-nacionalnih evropskih ustanov.

Romi v Evropi so edini, ki so SAMO EVROPEJCI, ter so polno vpeti v procese transformacije obstoječih evropskih ustanov.

Mednarodna Zveza Romov se zave da, da je cilj vsake in vseh držav na Balkanu pridružitve Evropski Uniji, naproša Evropsko Unijo - zavoljo Romov in ne-Romov, ki živijo na tem območju, da predlaga časovni načrt sprejema teh držav k Evropski Uniji, z namenom takojšnjega, v največji meri možnega direktnega vključevanja teh držav v uresničevanje demokracije, vladavine prava svobode in svoboščin za vsakega posameznika.

Le aktivni napor obstoječih ustnov lahko pomagajo tem ustanovam k preobrazbi in razvoju, in le taki napor lahko zagotovijo Romom in drugim diskriminiranim posameznikom potrebno varstvo, ki izhaja

iz uresničevanja vladavine prava. V pomanjkanju takih naporov, bo Mednarodna Zveza Romov prisiljena zaprositi EU za evropsko državljanstvo za tiste Rome, ki živijo v državah izven Unije ter so izpostavljeni diskriminaciji in celo grožnji po življenju.

Mednarodna Zveza Romov potrjuje željo po krepitvi vključevanja v vsakem delu sveta kjer živijo Romi, vključno z državami Evropske Unije, kjer se diskriminacija Romov pogosto nadaljuje.

Mednarodna Zveza Romov naslavja najtoplejše želje generalnemu sekretarju ZN Kofi Annanu, ter izraža zahvalo za uradno srečanje lanskega junija v New Yorku med predsednikom Mednarodne Zveze Romov in generalnim sekretarjem ZN, ter ponovno poudarja stališča g. Annana o Mednarodni Zvezi Romov in o Svetovni konferenci v Durbanu.

Ponovno potrjuje željo, da bi politična sredstva, dialog in ne nasilje bila potrebna sredstva za zmago vladavine prava, dostojanstva, svobode, demokracije, pravic in svoboščin.

Rezjulucija e Internacionalno Romani Unijaki Katar o kidipe e Romano Parlamenosko ando Skopje, Makedonija, 18. januarija, 2002 bersh

Jožek Horvat-Muc

O Romano Parlamento ando pesko kidipe ando Skopje ando 18. januarija, 2002 bers kana shundas e manushen andar i Makedonija thay reslas bute Romen thay Gadzhen andar o them, palal putarde diskusie gindil kay i buki andi Makedonija trebul te lacharel pes ande akala punktorya:

Situaciaj andi Macedonia: konstataciay: political, educational and economical. Naj dovolna implementacije e Ramokova programa. IRU rodela katar o makedonska vlada te aktivirinel Concluzija: startegija

Ando Preambula: O IRU mangel savore manushen, o gavorno e organizacije bari toleranciya savorenghe.

Ando nivelo e Governoske (Vladake):

1. Te lacharel pes i buki pe programa e governoske kay si akseptirime no dzhi akakna naj si kerdo kanchi te lacharel pe i situaciya e Romengo.
2. Te kerdjol jekh bukyake grupa, savi te kerel kontrola pe e implementacixa e programake.

3. Te lacharel pes o zakoni (kanoni) pe lokalne smouprava po Romende.

4. Ando soveti po bezbednost te ovel Roma.

5. Te ovel deputati ando IRU kana si drizna situaciya.

6. Te del pe azhutimos ke komuna Shuo Orizari pe nevo kanoni. (zakoni)

7. Obshtima Shuto Orizari te ovel po nevo zakoni.

Ando nivelo e Lumyake organizacije:

1. Te lacharel pes e situaciya e romengo kaj beshen ando kampo: te ovel lachi shkola e chavorenghe thay te den e chaven xabe bi lovengo, e terne te keren extra aktivitetorja sar te kiden lila aj chuche butilke te len love, te ovel kontrola pe zoralimos e chavenghe thay e manushenge.

2. IRU te kerel lobing e romenge kaj si nashalde manusha andar o Kosovo and andar o them te anel len and e barvale thema.

3. Te azhutin e makedonska roma kaj si nashalde ando aver fororja kartar o maripe.

4. Te kerdjol balkanska strategiya pe Roma ander e Kosovo. Roma te vazden mirno konferenciya e Romenge ando Kosovo.

5. IRU te ovel oficijalno observero ando Pakto po Stabiliteto ande Balkanska thema. Te kerel pes but sigo apelo e nevo menegero ando Stability Pakto o rao Erhard Busek te lacharel pes i situaciya andi Makedonija thay e nashalde manusha ande aver Balkanska thema.

6. O IRU te kerell kampaniya e romenge pe elekciye (alisaremos) andi Makedonija te mangel pes love katar o OSCE (Nikolae Gheorghe).

7. IRU mangel e ljumake konferenciya po miro andi lumja aj pe socialno problemja.

8. Te das vast e ramkovno dokumenti te mangas te keren zoral buki.

Ko IRU

1. Te kerel pe i Komisija te dzhal andi Kosovo te dikel savi si i situaciya.

Resolution of the International Romani Union Parliament issued in Skopje, January 19th 2002

Jožek Horvat-Muc

Concerning a thorough investigation by the IRU presidium of the politically and socially endangered situation of Roma in Macedonia, the IRU Parliament

urges the Macedonian Government to

1. Implement the agreement signed in Ohrid also with respect to the Romani population. Up to now the Government has undertaken few actions to improve the situation of Roma.
2. Install an official working group to oversee the implementation of the agreement,
3. Improve the law for self-government of the Romani communities,
4. Accept a member of the Romani community in the Security Council,
5. Accept a delegation of IRU to observe situation of crisis,
6. Increase significantly financial assistance to the community of Shuto Orizari.

The IRU Parliament calls upon International Organizations

1. To improve the situation of the Romani Refugees in the Suto Orizari camp significantly. To date, the situation of the school is desperate; the pupils are in need of materials such as exercise books and other school supplies, as well as ree meals. Young people should be encouraged to collect paper and empty bottles from the garbage around the camp, to be recycled and they should be paid for these activities. Health standards in the camp should be improved significantly. The IRU would appreciate information about the budget of the UNHCR for the camp.

2. Refugees who are unable to return to their communities of origin should be accepted by western countries able to provide support for them.

3. An IRU representative should be accepted as an observer in the Stability

Pact and the new head of the Stability Pact Dr. Erhard Busek is urged to give priority to the situation of Kosovo Romani refugees in Macedonia, Serbia and Montenegro.

4. The OSCE is asked to finance action to encourage Romani voter participation in Macedonia as to date, Roma have been underrepresented in the Macedonian Parliament.

5. The International Organizations are urged to cooperate with the local Roma NGOs.

The International Romani Union itself plans to

1. Organize a voter drive in Macedonia and

2. Organize a peace conference for the Kosovo Roma in due time, after thorough examination of the situation of Roma in Kosovo, with hopefully financial help from various international organizations.

Raporti vaš i dujto bešipe e parlamentosko

Dragoljub Acković

Nakhlo 2001. berš, so gndilpe vas e jugoslaviake Roma, kerdile but djin-denge problemja andar nakhle berša, numa isi barvaline nesave neve, save si andar o djiivdimasko pharipe kotar e diktatura e Miloševićski.

- Phare problemja ano dikhipe e Romengo, save našle kotar o Kosovo thaj save avile ani Jugoslavia thaj ano aver lumjake phuvja. Akava kotar e romane manuŝengo, isi but pharo e lovenca thaj e than bešipa, numa vi odolesa kaj našti te avel len than bešimasko lil, thaj odolesa našti ni te ovel len bući. Sar but Roma na sesa len lila, baro djindo lendar kerde nesave lila, numa dji odola lila phare avile. O romane čhavore našle kotar o Kosovo, ano akava berš, ni djele ani skola, a numa cikno djindo lendar ramosale ani maškarutni skola. Ano akava berš, dikhilino si manglipe nesavenge romane organizacijengo, te ažutinen agači šaj akale našalde romengo kotar o Kosovo, gaja vi bi vladake organizacije, sar ande amari phuv, vi gaja nesave thagarutne, mangel te ažutinen sar bi nakhavela pe akava pharipe.

- O kerimasko reso ano akala problemja si but cikno, takaj o maj lačipe po zala kerelpe.

- Jekh djindo romane liderengo, savo ani vrjama nakhle thagaripasko, sesa maj lačo kotar e rig Socijalistakane pratijako Srbijako, JUL, thaj Srbikane Radikalne stranka, a save ani oktobarosko primibe, thaj našti te keren odova so kerde, akana maj dur keren bući thaj rodna pačavipe kotar o DOS. Po odova čhani, von mangel te irinen piro maj anglal thanipe, sa keren te aven dji gote. Jektuno manglipe akale romane liderengo, isi lengo bući thaj bući e manuŝengo andar nesave manuŝengo andar i stranka DOS, a na buća kotar o Roma andar i Jugoslavia.

- Najekipe maškar o romane liderja save ano Miloševićski vrjama odola manuša save ov kamla thaj odola manuša save na kamle e leski politika, akala manuša isi lestar thaj leska

politika tradine, kerdol vi ano 2001, berš, a akava najekipe ka ovel maj but nekobor berš. Akava bijekipe pala averčhandipe, isi odolesa kaj o Roma ani Jugoslavia naj jektune, odolesa vi o nacionalno programi vaš o vazdipe e Romengo na ovel.

- Nacistikane thaj nacionalistikane organizacie sar god kaj si o skinhedsja thaj sar von, ano 2001. berš, kerde maj but kotar o deš kijepe e Romente. Dikhilino si bipačavipe akale organizacijengo po Roma thaj po Jahudije, ano 2001. berš, maj but si kerdine ani vrjama kana organizume o Roma kulturaki manifestacia sar god kaj si: khelipe »Bahanalije« savi kerdini ano Paviljon Veljković, thaj o dikhipe »Roma« - Beogradjanja kotar anglunipe e vokosko dji avdive¹ ano REX. Akava bi lačo keribe so sesa, o prezidento Federacijako Republikako Jugoslavia, vakarda angla savore o jektisaripe e Romenge thaj Juhudijenge, so avilo po but baro šukaripe maškar o Roma.

- Ando sasto 2001. berš, kerdino si but bešipe thaj vakaribe vaš o andipe e Kanunosko vaš e arkhavipe e nacionalne minoritengo thaj etnikane ketanimasko. Sose trubul te andol akava Kanuni: Kanuni vaš arkhavipe e nacionalno minoritengo trubul te kerel po maj šukar čanja e hakajenge save si andine ano Kanunini SR Jugoslavijako thaj maškartemutne lilesko savo, save si e manuŝenge e nacionalno minoritengo.

Andipe e Kanunosko vaš o arakhavipe nacionalne minoritengo, thaj jektune kerimatengo save si Kanunosa dikhiljine, gaja vi dikljino si keripe butengo orto maškarthemutne hakajengo ane andraluto organizacia Federacijake Republikake Jugoslavia, sostar amari rašta dikhelpe sar dženo ani maškarthemutni ketanutni, savi ano butipe kerel piri maškarthemutne buća, sar demokratikano politikaki bući, aščardino te kerel politikano sistematski bući savi ka avel sar demokratikano thaj šukar kerdino sar ani lumja.

Andipe akale Kanunosko, isi baro keripe ano pašaripe e Federacijake

Republikake Jugoslavia ano dijipe ande Savet Evropa.

Odova so si but importantno te ovel ano Kanuni isi odova kaj o Roma ani Jugoslavia avel olenge dijino thanipe nacionalne minoritengo.

Odova so si but vasno akava dokumenti dikhel pe ano informišibe pi romani čhib, vi ani nakhli vrjama sesa dikhiljino ano anglo vakaribe e Kanunosko. Odoleske akava lil e Kanunosko isi ramosardino ano »Romano lil«, ano djindo 30.000 kotora, thaj dijino si bi pokinimasko, dji ko sako manuŝ savo mangel informacie akale lilesko.

But vasno keripe lija vi e emisija »Romano Them«, savi kerdol po Radio Beograd 1.

- Andar o medije, ano nakhlo 2001. berš, dikljol pe keripe nekobor deš emisije po forutne radio talasja², mukljipe pandžminutengo informativno programi pi romani čhib ano radio Niš, thaj divesutno opaš sahatesko programi ano Radio Beograd 1. Ano angluno svato, kana lija po keribe emisijko »Romano Them«³, maškar aver phendino si soske kardol pe akaja emisija.

Gaja vi mothava tumenge, kaj kurkesko jekhsahatesko programi pi romani thaj srbikani čhib po anav »Khrlo e Romengo«, savi kerel thaj bičhalel o Rrominterpres, a mukljol po 25 foroske radio talasja.

- Ano žurnalistikano inkalibe trubul te phendol pe kaj ani Jugoslavia ano 2001. berš inklisle nekobr deš pustika pi romani čhib e Romenge, sar god kaj maj but odola pustika sesa dikhiljine po Milenijumskom Sajmi pustikengo ano Beogradi, po štandi Rfominterpres. Akava si angluno drom pala pinda berš ani historia akala manifestacijako te jekh romani organizacia ovel la piro štand e pustikengo.

- Ano filmsko keribe, trubul te vakara e filmeske »Ni ko del, ni ki phuv«, e autoresko Azir Jašari, savo mothavel vaš o dživdipe našalde Romengo kotar o Kosovo thaj Metohija.

Izveštaj za drugu sednicu parlamenta

Dragoljub Acković

Proteklu, 2001. godinu, što se jugoslovenskih Roma tiče, karakterišu brojni, uglavnom iz prethodnog perioda nasledjeni problemi, ali obogađeni nekim novim, koji su posledica života u periodu od završetka Miloševićeve diktature.

- Teški problemi u vezi sa položajem Roma koji su izbegli sa Kosova i smestili se kako na prostorima Jugoslavije, tako i u drugim zemljama. Ovaj deo romske populacije opterećen je ne samo finansijskim i stambenim problemima, već i nekim koji se odnose na nemogućnost dobijanja stalnog mesta stanovanja, iz čega proisteće nemogućnost da se zaposle. Kako većina Roma sa sobom nije imala ni osnovne dokumente, veliki broj njih u ovom periodu je pokušao da pribavi kakve - takve dokumente, ali im je to bilo onemogućavano na različite načine. Deca Roma izbeglih sa Kosova, tokom ove godine, uglavnom nisu pohađala osnovne škole, a veoma mali broj njih je uspeo da se upiše u srednje.

Tokom ove godine, primetni su pokušaji nekih romskih organizacija da koliko-toliko pomognu razrešavanju problema Roma izbeglih sa Kosova, kao i nevladinih domaćih i stranih organizacija, kao i pojedinih vladinih resora da se neki od ovih problema prevaziđu. Rezultati u razrešavanju nekih od ovih problema su minimalni, mada se delimično poboljšanje može registrovati.

- Jedan broj romskih lidera koji je u vreme prethodnog režima bio favorizovan od strane Socijalističke pratije Srbije, JUL-a i Srpske Radikalne stranke, a koji su u vreme oktobarskih promena delimično bili raskrinkani i potisnuti; nastavlja sa ulagivanjem i pridobijanjem nekih od političkih lidera iz DOS-a. Na taj način, oni pokušavaju da povrate svoje ranije pozicije, ne birajući sredstva pri tom. Jedini interes za koga se oni u ovom trenutku bore je njihov lični interes i interes njihovih nalogodavaca iz pojedinih stranaka DOS-a, a ni u kom slučaju interes romske populacije u Jugoslaviji.

- Borba između romskih lidera koji su u Miloševićevom periodu bili favorizovani i onih koji su u pomenutom periodu bili proganjani i maltretirani, nastavlja se i tokom 2001. godine, sa tendencijom da potraje još izvestan broj godina. Ova borba za različite interese posledica je, pre svega, nepostojanja jedinstvene romske nacionalne svesti u Jugoslaviji, a time i nacionalnog programa za emancipaciju Roma.

- Nastičke i nacionalističke organizacije kao što su skinhedi i njima slični, tokom 2001. godine preduzele su nekoliko desetina ataka na pojedince i grupe Roma. Izražena netrpeljivost ovih organizacija prema romskoj i jevrejskoj populaciji tokom 2001. godine kulminirala je u vreme održavanja nekih kulturnih manifestacija kao što su na primer: predstava »Bahanalije« održana u Paviljonu Veljković i Izložba »Romi - Beogradjani od početka veka do danas« u REX-u. Te negativne pojave su uzele toliko maha da je čak i Predsednik Savezne Republike Jugoslavije, tom prilikom osetio za potrebnim da se javno izvine romskom i jevrejskom narodu, što je naišlo na veliko odobravanje među romskom populacijom.

- Tokom čitave 2001. godine, održavani su brojni sastanci i rasprave povodom donošenja Zakona o zaštiti nacionalnih manjina i etničkih zajednica. Razlozi za donošenje ovog zakona su sledeći: Zakon o zaštiti nacionalnih manjina treba da reguliše način osvarivanja individualnih i kolektivnih prava koja su Ustavom SR Jugoslavije ili međunarodnim ugovorima garantovana pripadnicima nacionalnih manjina.

Donošenje Zakona o zaštiti nacionalnih manjina i pojedina rešenja koja su Zakonom predviđena, takodje predstavljaju implementaciju mnogih normi međunarodnog prava u unutrašnjem poretku Savezne Republike Jugoslavije, čime se naša država legitimise kao član međunarodne zajednice koji u dobroj veri izvršava svoje međunarodno preuzete obaveze, odnosno ako ozbiljan demokratski politički

subjek spreman da svoj politički sistem prilagodi savremenim demokratskim i civilizacijskim tokovima u svetu. Donošenje zakona predstavlja nesumnjivi doprinos približavanju Savezne Republike Jugoslavije članstvu u Savetu Evrope. Ono što je posebno značajno istaći u vezi sa ovim Zakonom je činjenica da će romskoj populaciji u Jugoslaviji konačno biti priznat status nacionalne manjine.

Zbog značaja ovog dokumenta informativna glasila na romskom jeziku su u proteklom periodu posebno važnost pridavala razmatranju Nacrta Zakona. Iz tih razloga je tekst Zakona odštampan u posebnom broju lista »Romanolil«, u tiražu od 30.000 primeraka i besplatno distribuiran do svakog zainteresovanog pojedinca. Važnu ulogu u tome odigrala je i emisija »Svet Roma« koja se emituje na Radio Beogradu 1.

- U oblasti informisanja, proteklu 2001. godinu karakteriše pokretanje nekoliko desetina emisija na lokalnim radio stanicama, pokretanje petominutnog informativnog programa na romskom jeziku na Radio Nišu, kao i dnevnog polučasovnog programa na Radio Beogradu 1. U uvodnoj reči, prilikom pokretanja emisije »Romano Them«, između ostalog, navedeni su razlozi za pokretanje ove emisije. Takodje, napominjemo da se nedeljni jednocasovni program na romskom i srpskom jeziku pod nazivom »Khrlo e Romengo«, koji priprema proizvodi i distribuira Rrominterpress, emituje na 25 lokalnih radio stanica.

- U oblasti izdavaštva treba istaći i činjenicu da se u jugoslaviji u toku 2001. godine pojavilo nekoliko desetina naslova na romskom jeziku i o Romima, kao i to da je većina ovih knjiga bila izložena na Milenijumskom Sajmu knjiga u Beogradu, na štandu Rrominterpress-a. Ovo je prvi put u poluvekovnoj istoriji ove manifestacije da jedna romska organizacija ima svoj štand knjiga.

- U oblasti filmske produkcije, treba pomenuti dokumentarni film »Ni na nebu, ni na zemlji«, autora Azira Jašarija, koji govori o životu Roma izbeglih i raseljenih sa Kosova i Metohije.

Položaj prava Romske populacije u RH

Sead Hasanović-Braco preds. Kluba Roma Hrvatske

Sestre i braćo Romi cijeloga svijeta,

Pripadnici romske populacije u Republici Hrvatskoj temeljem »Ustavnog zakona o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina« (pročišćeni tekst usvojen 31. svibnja 2000) uživaju status nacionalne manjine. Službeni statistički podaci o broju Roma u RH ne smatraju se relevantnima iz razloga što se prilikom posljednjeg popisa stanovništva provedenog 1991. uglavnom nisu izjašnjavali kao Romi, ali i zato što na teritoriju RH još uvijek živi veliki broj Roma koji nisu upisani u knjigu državljana. Vjerodostojniji su podaci koje su zajednički obradile neke romske udruge, a prema kojima se broj Roma u RH kreće između 23.000 - 25.000, iako neki predstavnici romskih udruga smatraju da je ta brojka veća. Indikativno je da službeni rezultati popisa stanovništva koji su trebali biti objavljeni 15.09.2002. nisu objavljeni do danas. Na temelju rezultata popisa stanovništva pripadnici nacionalnih manjina bili bi u mogućnosti ostvariti mnoga dodatna prava.

Specifično je da Romi u Hrvatskoj uglavnom nisu integrirani u društvo, već mahom žive izolirani u romskim naseljima koja se nalaze na rubnim dijelovima grada ili izvan naseljenih područja. Zato ne čudi činjenica da velika većina njih ne govore hrvatski jezik, nisu zaposleni niti prijavljeni u Uredu za zapošljavanje. Romske obitelji uglavnom žive od dječjeg doplatka i socijalne pomoći.

Žive na samom dnu socijalne ljestvice, bez osnovnih sredstava za život, što je

dodatno otežano činjenicom da prosječne romske obitelji imaju u prosjeku 5-ero djece.

Klub Roma Hrvatske i Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava se u svom svakodnevnom radu na zaštiti i promociji ljudskih prava susreće sa raznim oblicima verbalne i fizičke diskriminacije nad pripadnicima romske populacije. U pojedinim županijama, poput Međimurske gdje poslije Zagrebačke živi najveći broj Roma, očitu nejednakost i diskriminaciju dodatno potiču i pripadnici županijskih vlasti.

Tako je utvrđeno da u Međimurskoj županiji postoje Osnovne škole u kojima romska djeca idu u posebne, tzv. čiste romske razrede. U više navrata predstavnici Kluba Roma Hrvatske, HHO-a i Europskog centra za prava Roma adresirali su nadležna Ministarstva i Vladina tijela kako bi se ovaj slučaj očite segregacije riješio, no nije pokazana volja niti sluh za rješavanje tog pitanja. Stoga je odlučeno da se upotrijebe svi pravni lijekovi kako bi se donijela odluka o raspuštanju takvih razreda, i uvođenju posebnih prilagođenih nastavnih programa za onu djecu koja imaju poteškoće u znanju hrvatskog jezika i učenju. Važno je spomenuti i suradnju sa Uredom počkog pravobranitelja te ekipama nastavnika i psihologa koji rade na tome da se utvrdi koliko je odvajanje romske djece od ostale utjecalo na njihovu razinu znanja ili prouzročilo eventualne psihičke posljedice.

Kako je u našem mandatu reagirati na sva kršenja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, tako smo nastojali pružiti po-

moć svim Romima koji su osim verbalnih, pretrpjeli i fizičke nasrtaje zbor očite rasne netrpeljivosti. Ove je godine u RH primijećen očigledan porast fizičkih napada na Rome, sa opravdanom sumnjom da su većinu izazvali pripadnici Skinheads-a. Na sve te napade Klub Roma Hrvatske i HHO-a je reagirao u medijima, vršeći pritisak na Ministarstvo unutarnjih poslova da rješi te slučajeve, i ukazujući na ovaj zabrinjavajući trend. Međutim, do sada niti jedan od slučajeva nije povoljno riješen.

Treba spomenuti i smrt romske bebe u Međimurskoj županiji kao primjer ignoriranja Roma sa strane vlasti. Pri porođaju u romskom naselju beba je umrla jer se, unatoč brojnim telefonskim pozivima, Hitra pomoć nije odazvala. Osim izjave u novinama, delegacija Kluba Roma Hrvatske i HHO-a bila je Međimurskoj županiji na razgovoru s Županom, na kojem on nije skrivao svoju netrpeljivost prema romskoj populaciji, i nije pokazao volju da se ovakvo nešto više ne događa.

Općenito govoreći zbor porasta nasilja nad Romima, nastavka segregacije u osnovnim školama u Međimurskoj županiji i sve učestalijih izjava dužnosnika iste županije koje vrve izrazima netrpeljivosti prema Romima, Klub Roma Hrvatske smatra, da se pozicija Roma u Hrvatskoj u proteklih nekoliko godina znatno pogoršala.

Molimo Vas da pomognete Romima cijele Hrvatske.

Srdačano Vas pozdravljam i unaprijed zahvaljujem na razumjevanju.

Do skorog viđenja u Hrvatskoj!

Romsko predstavništvo iz Maribora predstavlja RS na velikom nivou

Fatmir Bečiri

Predsjednik Romov Fatmir Bečiri, se je z delegaciju udeležil tridnevne konference v Švici v mestu Zürich. Predstavili smo Romsko življenje v Mariboru. Namen konference je bil »Romi v Evropi in njihova problematika«. Dovolj dobrega je bilo slišati, kako dobro živijo nekateri Romi po svetu.

Ko je imel besedo predsednik Romov Fatmir Bečiri, smo povedali, da že toliko let živimo v Republiki Sloveniji in se toliko trudimo za pridobivanje državljanstva in na to sem povedal, da imajo državni organi velik posluh in

nam veliko pomagajo pri teh težavah. Na vprašanje gospoda iz USA Paul Polanski (AUTHOR), kako nismo prej dobili dokumentacije za pridobitev državljanstva in smo veliko trpeli, sem odgovoril, da nismo imeli organizacije v mestu Maribor in nismo vedeli na koga naj se obrnemo za reševanje oziroma za pomoč. Gospod Paul Polanski je povedal, da ima Republika Slovenija velik posluh za naše težave in da naj še naprej sodelujemo s temi organi in nam želi še naprej lepo sodelovanje.

So si diskriminacija? — Skurto liloro e manuŝenge save kerena buči pe Romengere čačipena:

European Roma Rights Center

Diskriminacija savi si bazirimi upral i rasa, koloro vaj etniciteto (rasaki diskriminacija) sakana si bazično phageripe e manuŝikane čačipenengo. Vorbencar kotar e Internacionalno Konvencija vaš eliminiripe sa e formi kotar e rasaki diskriminacija, šaj te hačarel pes kaj o vori rasaki diskriminacija, šaj te phenen vi dodo kaj vareko kerel varesavi restrikcija, lejbe avrijal, pe baza koloreski, nacionalno vaj etnikumo vaš najkehipe pe manuŝikane čačipena thaj bazične politikane, ekonomikane, socijalne, kulturake vaj vaver rig kotar e dživdipe. Fundamento vaš e na diskriminacijeke principura si jekhipe pe čačipena vaš manuŝenge kotar vaver rasa, etnikano vaj nacionalno minoriteto angleder o zakono thaj jekh protekcija po zakono. Kodola čačipena si vaš jekhp e an edukacija, sastipen, khera thaj phutarde servisura. E čhemen si obligacija (musaj) te keren prevencija pe gasavi rasaki diskriminacija. O akanutno Europako zakono kerel diferenca maŝkar direktno thaj indirektno diskriminacija. Sar so phenel e Europaki Unijaki Direktiva vaš Rasako Jekhipe 2000-43-EC, direktno diskriminacija si kana varesave manuŝeske či del pes jekh šajipena sar vaverenge soske si kotar vaver rasa. Sar egzemplo šaj te vakeras jekh šajipena vaš buči (kana e Romen či khamen te len an buči), kana naj len jekh čačipena vaš khera thaj normalno kondicije dživdipaske.

Indirektno diskriminacija avela kana varesave kriterije ande praktika save so sikavena pes pe varesavi neutralno verzija. Thaj ki komparacija vavere manuŝencar ki praktika naj legitimne. Sar egzemplo vaš kadi diskriminacija šaj te vakeras kana vaš lunge cohi varesave džuvlja či meken ande bolti vaj manuŝen so legarena stadika pe lenge šere. Kodo naj regulirimo zakonesar, numa si diskriminacija soske džanel pes save manuŝa egzakto (kotar savo minoriteto) legaren lunge cohi, vaj stadika an po šero. Pe varesave thema kote o ERRC kerel buči, but manuŝa pačan kaj mamuj e Roma naj diskriminacija. Kodo avelakodolestar so i Konstitucija themeski vaj vaver zakonura phenen kaj i diskriminacija naj legalno thaj ker e Roma si prindžarde sar minoriteto. Numa, kodo si jekh baro bihaljobe soske egzaktno gasavi diskriminacija sikavela pes pe thema ande Europa. Kodo so si zakono mamuj idiskriminacija pe tumaro them, či phenel kaj tumen naŝti

te arakhen tumeni ki situacija te oven diskriminirime. Kodo phenel numa kodo kaj tumen si instrumentura te maren tumen mamuj e diskriminacija. Tumen šaj te arakhen tumen butivar pe diskriminacijake aktura sako džives.

Numa pe but limitirime kejsura i diskriminacija šaj te ovel avrijal kotar o zakono. Pi relacija e direktno diskriminacijasar kodo šaj te phenel pes sar, sar tikno egzemplo - Kana jekhe Rabineske na dela pes šajipen te aplicirinen bučake e Židovencar vaj kana Romeske či del pes šajipen te kerel buči sar bučarno e thernencar.

Pe veresave gasave specifične situacije i diskriminacija si thaj ikljovel kotar o zakono. Vaš kodo ka das tumenge jekh egzemplo. Pe jekh firma savi so vazdel khera zakono si o bučarne te legaren kodi sastrnali ssadik vaš olengoro sikuriteto an buči. Te si gote bučarno savo so či hkamel te legarel gasavi stadik soske kodo si mamuj lesko nacionalno identito, i firma šaj te frdel ole kotar e buči soske kodo si mamuj e interno zakonura vaš sikuriteto pekodi firma. Kodo čače si diskriminacija mamuj e manuŝenge saveso či khamen gasave sastrnale stadika, numa e firma naj obligacija anglalo zakono soske kodo si interno zakono vaš sikurita pe kodi firma.

Sar te dodžanav kaj mamuj mande kerel pes gasavi diskriminacija thaj sar te sikavav averenge kaj upri mande sas kerdi gasavi diskriminacija?

Bareder numero amendar džanen te prindžaren kodi dopaš phutardi diskriminacija. Gasavi diskriminacija, bare bibah-take, si pe sako than ande Europa. Ačilas pe tumenge vaj vaverske ando restoranto ma te len pijmata kodolestar soske sijen Roma? Džanen varekas kaske či dije buči soske so Rom? E, pe kadala kejsura isi tumen kodi dopaš phutardi diskriminacija. O ERRC pe sa kadala kejsura dikhel sar diskriminacijake aktura thaj khedel iformacije so phenen e manuŝa so dikhle gasavi diskriminacija.

Vaver kategorija kotar gasave diskriminacijake aktura si kanae vobi Roma vaj Cigani naj vakerde pe mišto konteksto. Sar egzemplo: Pe but restorantura či hkamen te meken e Romen vaj kalemanuŝen soske vakern kaj numa membrura šaj te den andre, vaj phenen kaj si privatno rači ande restoranto.

Vaver situacija si kana te vakeras: Rom po telefono rodel buči. An telefono phenen leske te avel tosara vaš intervju. Numa,

kana ka dikhen kaj si Rom, phenen leske kaj naj buči vaj kaj pe kodi buči vareko vaver astardas te kerel ola.

Sar šaj pe gasave kejsura te sikaven kaj kodo sas diskriminacijako akto? Varesave organizaciji so keren buči ande Europa keren jekh lači tehnika so vakere pes-testibire-. Kodo testiribe si kana bičhalena pes Roma thaj na-Roma te roden jekh isto buči, te džan roden kher vaj te khuven andre ano restorantura. Kana e Roma si tretirime aver čhane kotar e na-Roma, sar erzemplo - Kana e na-Romen meken ani diskoteka thaj kotar e Roma rodel pes te oven membrura vaj te ovel olen membrongi karta. Pe gasavi situacija o manuŝa (e Roma thaj e na-Roma so kerde o testo), trubuj sa kodo te skrinisaren thaj te čhuven po lil. Buteder vaš kodi test metoda šaj te dodžanen e manuŝendar kotar o ERRC. Pe anglikani chib si jekh lil pala testiribe andi amaro website: http://errc.org/rr_nr3_2000/legal_defence.shtml

Vi e statistikakere numera thaj e rezultatura šaj te sikaven vi e direktno vi e indirektno diskriminacija. Pe but thema ande Europa e romane čhavoren bičhalen ki dilengi škola. Sar ilustracija - O ERRC kerdas rodipeanoforo Ostrava ko Čehiko them. O rodipe sikada kaj pe gasave školi dile čhavoreng buteder sar dopaš so Romane čhavore. Kodo phenel kaj 27 (biš thaj eŝta) drom buteder sar e na-romane čhavore e gadže sas avrijal kotar gasave školi. Kotar vaver rig, but Romane čhavore so naphirenas pe gasaveškoli sas bičhalde pe specifično mahali (getura) trujal Ostrava. Buteder kotar 30 školi kotar e 70 si tipične pharne školi, bizi jekh romano čhavo.

Kodo rodipe kotar o ERRC ande Ostrava sikavel kaj pe but thema trubuj te keren pes gasave rodipena. Ande Ostrava sikavdapes kaj si barithaj dramatikani segregacija. Gasave studije si but lače thaj musaj te keren pes vi andi edukacija, vi vaš čačipen kherenge, ano sastipen thaj majodorig. Gasave studije si lače vašo kris numa vi vaškodo o gaverno te prekerel peski politika. Te si vi tumen intereso te keren gasave studije (rodipena) musaj te džanen kodo.

- Naj čačes kodo so phenen but aktivistura kaj - sako džanel amare problemura, akak amenge trubuj numa akcija. Pe but thema naj lači statistikani baza vaš e Roma. Naŝti te arakhen pes numeri vajprocentura vaš

- E Romane čhavorengoprocento so phiren peškoli vaš dile čhavore

- Numero e Romengo so dživen an khera

so čačes naj lenge, nane registririme thaj si but bilachi infrastruktura

- Numero e Romengo (vi e na-Romengo) so si čhudime kotar penge khera

- Numero e Romane čhavorengo thaj e na-Romane čhavorengo so si lende kotar lenge familiji thaj si čhudime pe gavernonge institucije

• Pe varesave thema e štatoske avtoritetura blokuin te avel pes dži pe gasave informaciji. Sar egzemplo - Kana o ERRC kerelas o rodipe ano Čehiko them, kotar e avtoritetija šaj sas te šunas kaj gasave informacija nade škola naj kerde, vaj kaj našti te keren gasave informacije soske kodo naj legalno. E manuša so ka phenen tumenge kaj naj gasavi statistika šaj te blokuin tumen te aven dži po čačine numeri thaj informacije.

• Te avel gasavi jekh baza lači, o rodipe musaj te ovel mištes kerdo. Trubuj te džan pe khera lilenge (librarije), te den vorba sociologoncar, demographencar vaj te keren kontakto amencar ko ERRC.

Numa mepanda či džanav kodi si diskriminacija vaj na...

Andi kodi problematika vaš diskriminacija si gjal vakerde eksperturape pe sako phundro. But olendar ka phenen tumenge kodo kaj numa pe kodo so tumen hačarden tumen diskriminirime či phenel kaj tumen sasas čake diskriminirime. Sar te si mištes si te ikeren kodola buča an tumari godi.

• Sar majavguno - but harno numero olen-dar džanen so si diskriminacija thaj so phenel o zakono vaš kodo. But olendar so phenen peske ekspertura vaš diskriminacija či hačaren sasto temato vaš rasaki diskriminacija. Te gindingen tumen kaj upral tumende sas kerdi diskriminacija šaj te keren komparacija kodolestar so aba phendem vaš direktno thaj indirektno diskriminacija. Te si pe kodola duj kategoriji, kodo phenel kaj kodo šaj te ovel diskriminacija. Šaj te keren kotakto amencar ano ERRC vaj pe vaver lokalne anti-diskriminacijake organizacije thaj te dikhen šaj te keren varesavi akcija vaj na.

• O internacionalno zakono vaš anti-diskriminacija si but zuralo. Thaj sar sophenel kodo zakono gasavi diskriminacija si pe but thema thaj pe but thana, vi kana tumaro them či dijas pensko potpis vaj ratifikacija pe internacionalno konvencije vaj zakonura.

Pe agor, kanda das duma vaš rasaki diskriminacija tumaro instiktošaj te legareltumen mištes. Te hačarden kaj mamuj tumnde sikerdi diskriminacija tegani si bare šanski kodo te ovel čačini diskriminacija.

Sar te marav man mamuj e rasikani diskriminacija?

Si but instrumentura save si kerdine po drom te žutil pes e manušenge save si e

viktimura rasikane diskriminaciaki:

• Themutne kontra-diskriminaciake zakonura;

• Aver kontra-diskriminaciake zakonura save naj direktno ande relacia diskriminacija numaj šaj žutin ande diskriminaci-ake kazusura sar si protekcia/arakhipen manušeske dignitetoski

• ŽE maškar-themutni konvencia pala e eliminacia svakone formaki rasistikane diskriminaciaki (ICERD), specalo o kotar/artiklo 14 (ICERD) del šaipen e komitetoske vaš e eliminacia rasistikane diskriminaciaki te kerel analiza pala e komunikacia svakone manušeski thaj vi e grupaki ande relacia pala e dukhavipen e konvenciako;

• E Europaki konvencia pala e manuškane čačimata (kotor 14) kerel prohibicia pala e diskriminacija respektosa pala e čačimata save si dinde ando fremo e konvenciako. O protokolo 12. ECHR-esko savo si putardino pala o samnipen katar o 2000-to berš, ka šuvel ande peste jekh užu prohibicia kontra/mamuj e diskriminacija

• ande piri aplikacia pala svako čačipen savo si čuvdino ando zakono ande relacia pala e ratifikacia save kerde e thema save si membrura Europake Konzilosko. E aktivisturen si jekh bari rola te keren presia pe guvernura po drom te e guvernura keren ratifikacia protekeleski 12;

• E Europake Uniaki direktiva savi vazdel opre egaliteto maškar e rase: Kadi direktiva kamel katar e thema te keren jekh užu kontra-diskriminaciako zakono thaj te keren jekh komiteto savo ka žutil te godi kerel pes. Kava si ande relacia e Europake Uniake zakonosa saveske membrura thaj e thema save kamen te aven membrura našti godi aven te naj len gasavo zkono. E aktivisturen si jekh bari rola po drom te lenge thema keren korekcia pala piri legislatia.

O ERRC marel pes mamuj i diskriminacija buteder aktiviteturenar:

• Publiciribe e informacijen vaš manuškane čačipenengi situacija e Romecar

• Pizden (bucinen) e Romenge čačipena pe internacionalno nivelo

• Del zor e Romenge kodolesar so kerel olenge edukacija sar te maren pes vaš olenge manuškane čačipena

• Keren e dokumentura vaš kris e Romenge save čačipena si hagerde pe lokalno thaj pe internacionalno nivelo

Te pačan kodo kaj mamuj tumende si kerdi varesavi diskriminacija thaj trubuj tumen lokalno fiškatoro, te keren buči olesar šaj te roden kotar o ERRC granto vaš legalno reprezentiribe. I informacija vaš aplikacija šaj te arakhen pa amaro webside (<http://errc.org/grants/index.shtml>) pe romani thaj ingliščko čhib vaj kotar e

manuša so keren buči ano ERRC.

• Ma bistren, i legalno akcija majvažneder ano maripenmamuj i diskriminacija. Numa, i legalno akcija korkori peske, bizo impakto avrijal si numa jekh individualno kejsa. Akcija vaš manuškane čačipena majmišto si te ovel planirimi ki koordinacija. Majmišto si kana kodola akcije kerena pes e lokalne thaj internacionalne medijencar NGO-encar, maškargaverneskere organizacijencar thaj vaverencar. Ki Ostrava, sar egzemplo, na numa so sikavdam kaj deš thaj panč čhavore si segregirime kotar e edukacijako sistemo, amen kerdem vi kodo

• Kerdem pres konferencija manušenge kotar e lokalne thaj internacionalne medije te phenas vaškodo kaj o zakono naj mišto

• Ikaldam liloro pe čehko thaj pe ingliš te sikavas e segregacija pe čehiko edukacijako sistemo

• Kerdem buči lokalne organizacijencar thaj grupencar angleder thaj pala kodo dijem pe kris

• Sa e materijali so kedindžam sar ERRC dijem avri ko UN Komiteto vaš rasako diskriminacijako eliminiripe thaj ko europako konsilesko komiteto mamuj rasizmo thaj natolerancija

• Majodorig kerasas kontakto medijencar thaj žurnalistencar te das somajbaro publiciteto vaš kodi buči

E ERRC-eske mištes ka aven save te si diskusije aktivistoncar, organizacijencar vaš sa so tumen ka sikaven intereso ano kodi diskriminacija. Buteder informacije šaj te arakhen pe amaro web site (<http://errc.org>) vaj kontaktosar po

Po Box 906/93
H-1386 Budapest 62
Hungary

Tel (36 1) 41 32 200
Fax (36 1) 41 32 201
E/mail: office@errc.org

O ERRC ande akava momento kerel jekh nevo projekto khetane duje organizaciencia-Interights andar o Londono thaj Migration Policy Group andar o foro Brussels. Lengo khetano areslipen si te keren maj bari šansa te so maj but vazden pes opre e anti-diskriminaciake krisimata thaj e advokatura save si kerdine andar e Europake Unia-ki Rasikani Direktiva-protokolo 12 pala o ECHR. Te kamen te len than ande kava projekto savo kerel promocija pala e anti-diskriminaciaki legislatia ande sasti Europa vas kamen te akceptuin maj but informacie pala kadale aktiviteta šaj keren kontakto amare ofisosa.

V spomin Štefanu Šarkeziju-Huko

Zveza romov Slovenije in UO Romano Them

Torek, enajsti december je dan ko nam je žalostna vest za trenutek ustavil čas in naznanil, da se je za vedno ustavil čas dobremu prijatelju, funkcionarju, predvsem pa izrednemu človeku.

Štefan Šarkezi-Huko je bil človek, ki je rad poslušal mlade in se z njimi pošalil, razumel je ljudi s katerimi je sodeloval in bil vedno pri roki, ko je kdo potreboval pomoč.

Kot predstavnik Romov občine Rogašovci je bil zelo cenjen in spoštovan med Romi in neromi. Njegovo delo je prineslo boljšo prihodnost Romom v tej občini, njegova prizadevanja pa zgled mlajšim generacijam. Njegova dejavnost in aktivnost pa ni bila opazna samo v domačem kraju, ampak tudi v celotnem slovenskem in širšem prostoru, saj je kot tajnik Zveze Romov Sloveni-

je bil med najbolj ustvarjalnimi liderji Romske skupnosti pri nas. Ni bil samo tesen sodelavec predsedniku Romske zveze, ampak tudi njegov zelo dober prijatelj. Znan je bil po tem, da ga nikoli ni nič oviralo pri opravljanju njegove dolžnosti. Vztrajnost in pogum sta ga vodila k uspehom, kateri so in bodo za

vedno ob misli nanj ostali nam v spomin. Je eden redkih med nami, ki je v tako kratkem času uspel narediti toliko dobrega za Rome. Bil je prijatelj mnogim, poznali so ga tudi kolegi Romske aktivisti Svetovne Romske organizacije. Zveza Romov Slovenije je za vedno izgubila človeka, ki ji je bil predan in zvest.

Ni besed s katerimi bi lahko opisali bolečino in žalost vseh nas, ki smo ga imeli radi. Njegova dejanja nam bodo ostala za vedno v spominu. Žalost, ki jo občutimo in nas bo spremljala ob mislih nanj, a še večji je ponos, da smo ga lahko spoznali in delili lepe trenutke z njim.

Boljši časi za rome?

Filip Matko

Da se Romom v Sloveniji po besedah nekaterih vplivnih politikov pišejo boljši časi, ni dvoma. Kajti različne delegacije, ki iz tujine prihajajo ugotavljati stanje položaja in življenja Romov v Sloveniji, so sicer ugotovile kar nekaj pomanjkljivosti na področju zakonodaje ter izvedbe zakonodajnih določb v praksi. Bili so zabeleženi tudi določeni primeri diskriminacije Romov. In prav zaradi Poročila Evropske unije, ki posebej opozarja slovensko vlado na pomanjkljivosti pri ureditvi položaja

ja Romov, je pričakovati s strani naše države premik pri izboljšanju življenja romske skupnosti pri nas. Romi si ob tem predvsem želijo, da bi politiki držali svojo obljubo. Pa ne samo zaradi letošnjih prihajajočih volitev, kjer so Romi politikom in strankam zelo pomembna številka pri volitvah, ampak tudi zaradi obveznosti, ki naj bi jih imela v prihodnosti naša država do manjšin.

Na Uradu za narodnosti Republike Slovenije si prizadevajo, da bi v Zakon o financiranju občin vključili po-

dobne kriterije, kot veljajo za italijansko in madžarsko narodnostno skupnost v Sloveniji. Tako bi občine, kjer žive Romi, prejele dodatna finančna sredstva, kot jih dobe tiste, kjer žive Italijani in Madžari.

V poldrugem letu je naša država finančna sredstva, namenjena delovanju romskih organizacij, kar podeseterila in jih bo letos že za osem, morda celo 10 milijonov. Poleg denarja pa si vladni Urad za narodnosti RS prizadeva, da bi v bodoče Romi imeli svoje občinske svetnike kar v 25-ih slovenskih občinah, kjer je njihova avtohtona prisotnost. Ob tem pa bodo še naprej dajali prednost izboljšanju bivalnih razmer, ki so poleg velike brezposelnosti Romov, največja težava, s katero se srečuje največ Romov v Sloveniji.

Dijl tumenca

Baranja Slavko-Lujzi

Najprej lep pozdrav vsem skupaj. Od zadnjega pisma, ki sem ga poslal reviji *Romano them* se je kar veliko zgodilo. Pa bom šel kar po vrsti.

Končno sem spoznal nekoga s kom se lahko pogovarjam v romščini. Pred nekaj meseci sem se z prijatelji odpravil v Bolgarsko restavracijo in spoznal starejšo Romkinjo po rodu iz Madžarske. To noč je imela enourni program v katerim je zapela ter zaplesala nekaj romskih pesmi in plesov. Skupina, ki jo je spremljala je Gogol Bordello. Vodja skupine je pol Rom pol Ukrajinec. Povedal mi je, da bodo mogoče letos gostovali v Sloveniji. Z Piroško sva si zelo dobra prijatelja in vedno sem povabljen na njihove koncerte.

11. septembra se je v New Yorku zgodila velika tragedija, katero ni nihče pričakoval. Ta dan sem začel delati ob sedmih zjutraj. Kot ponavadi se vozim z podzemnim vlakom iz Brooklyna v Manhattan, ki gre preko mosta v bližini dveh največjih nebotičnikov v New Yorku. Trgovino sem odprl ob 7.00 uri in ob tej uri nimamo prav veliko kupcev. Šel sem si po zajtrk, ko sem končal z zajtrkom sem za-

čel delati z računalnikom. Minilo je kar nekaj časa ko je zazvonil telefon, prijateljica iz istega podjetja mi je sporočila o strmoglavljenju letala v nebotičniku. Moje podjetje je imelo trgovino v drugem nebotičniku na prvem nadstropju. Vsi smo mislili, da je bila nesreča. Po petnajstih minutah je spet zazvonil telefon. Ista prijateljica mi je sporočila, da je letalo strmoglavilo v naš nebotičnik. Bila je zelo prestrašena. klicala je od zunaj ker so morali zapreti trgovino. Trgovina v kateri sem delal je bila na avtobusni postaji, oddaljena od mesta nesreče 4 km. Zapreti sem jo moral po nekaj urah. Policija je zaprla celotno avtobusno postajo. Rekli so, da pričakujejo napad, ki naj bi bil na avtobusno postajo. Nisem vedel ali naj gram v desni ali levi smeri. Tudi podzemne železnice so bile zaprte. Začel sem hoditi v smeri nebotičnika, strah me je bilo. Videl sem dim, obrnil sem se nazaj in začel hoditi v smeri Centralnega parka. Slišal sem, da manjka še eno letalo. Srečal sem sodelavca, ki dela v drugi trgovini (podjetje pri katerem delam ima 20 trgovin v New Yorku). Pred tem sem iz žepa potegnil križ z božjo podobo, ki ga

vedno nosim z sabo ter začel moliti. Hvala bogu sva rekla s sodelavcem, da se nama ni nič zgodilo.

Pojdiva čim prej iz Manhatana sem rekel. Poskusiva preko mostu iz Manhatana v Queens je rekel. Most je bil oddaljen okrog 3 km, bil je pa dolg 5 km. Po prečkanju mostu sva se obrnila, to je bil moj zadnji pogled na najvišja in najlepša nebotičnika na svetu. V življenju nisem nikoli videl toliko dima.

Ko sem prispel domov v Brooklyn sem poklical starše v Slovenijo. Na tisoče ljudi je umrlo v tem terorističnem napadu. Upam, da se kaj takega ne bo zgodilo nikoli več.

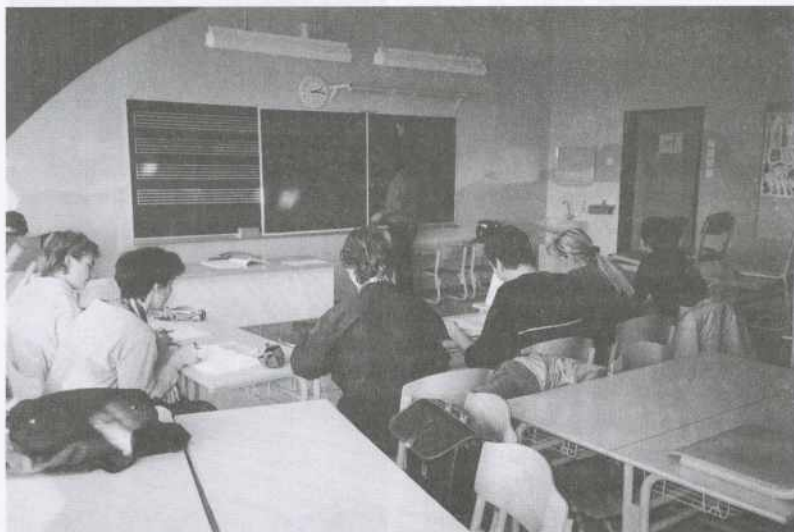
12. oktobra je bil v New Yorku koncert pod imenom Gypsy Caravan na katerem so nastopali: Esma Redžepova, kraljica romske glasbe, Antonio el Pipa Flamenco iz Španije, Fanfare Ciocarlia iz Romunije zter Maharaja iz Radžastana. Žal sem za koncert izvedel prepozno in se ga nisem mogel udeležiti. To bi bilo zaenkrat vse, vsem skupaj lep pozdrav iz New Yorka, srca Amerike.

I LOVE NEW YORK MORE THAN EVER.

Prvi tečaj romščine za Nerome

Filip Matko

70-urni tečaj romskega jezika je bil prvi tovrsten projekt v Sloveniji, ki so ga izvedli na Osnovni šoli III v Murski Soboti. Predaval je kar predsednik Zveze Romov Slovenije, Jožek Horvat Muc, udeležencev pa je bilo 12.

Kdo jim je ponudil idejo in kako so se projekta lotili, je povedala voditeljica projekta, ravnateljica OŠ III M.Sobota, **Angela Novak**: »Leto 2001 je bilo mednarodno leto jezika in z Ministrstva za šolstvo, znanost in šport smo prejeli pobudo za organizacijo tečaja romskega jezika. Ker imamo pri nas v šolo vključenih precejšnje

število učencev Romov smo z veseljem sprejeli idejo, da organiziramo tovrsten tečaj za vzgojiteljice in učiteljice, ki se srečujejo z otroci Romi v vrtcih in šolah. Tako stroške v zvezi z izvedbo prvega tovrstnega projekta v Sloveniji v celoti krije Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport. V začetku sem sicer bila skeptična glede odziva, a ugotavljam, da je vseh 12 udeležencev zadovoljnih s tečajem, da na njem prejmejo nekaj, s čemer se bodo lahko postavili pred učenci Romi.«

Zakaj se je odločila za udeležbo na tečaju, nam je zaupala učiteljica **Suzana Varga** iz 1.b devetletke na OŠ III M.Sobota: »Odločitev za ta tečaj je padla, ker imamo na šoli precejšnje število učencev Romov in se vsakodnevno

srečujemo z njimi. Nekateri učenci, predvsem najmlajši, ki prihajajo s Pušče, ne vedo vseh slovenskih izrazov in tako nam je romščina v veliko pomoč. Če ne vedo kakšno besedo po slovensko, lahko povedo v romščini in jim znamo odgovoriti ter pomagati pri tem.«

Ali vsebina tečaja odgovarja vnaprejšnjim pričakovanjem, je bila zelo jasna učiteljica **Janja Varga**, ki na OŠ I M.Sobota sodeluje v Projektu Rom: »

Prav gotovo vsebina tečaja naša pričakovanja izpolnjuje, saj se z našim predavateljem Jožekom dogovarjamo sproti, kaj rabimo, katere besede so nam potrebne pri delu in se tako tudi pripravljamo oziroma usposabljam.«

Da je odziv učencev Romov neverjeten, je potrdila učiteljica **Mira Pojbič** iz 2. razreda devetletke na OŠ III M. Sobota: »Moram povedati, da imam v razredu pri podaljšanem bivanju kar štiri učence Rome in svoje vloge včasih celo zamenjamo. Tako so oni učitelji, ker me želijo naučiti kakšne romske besede. Po moji vključitvi v tečaj pa me sedaj oni kar

naprej spodbujajo, da jim kaj povem v romščini in so zelo ponosni, da se tudi učitelji zanimamo in učimo njihov romski jezik.«

Kako bo po tečaju pridobljeno znanje uporabil v praksi, je razložil knjižničar na OŠ III M.Sobota, **Gorazd Weiss**, ki je sicer tudi študent pedagogike:

»Mislil, da mi bo znanje romščine zelo koristilo, predvsem pri delu v šolski knjižnici. Mlajši učenci namreč ne vedo pravih izrazov v slovenščini in lažje jim odslej pomagam pri iskanju in izbiri knjig. Ker sem absolvent pedagogike, mi bo znanje romskega jezika zelo prav prišlo tudi pri delu v prihodnosti.«

O občutkih pa smo povprašali tudi predavatelja, predsednika Zveze Romov Slovenije, **Jožeka Horvata Muca**, ki

nam je zaupal: »Udeleženci tokratnega prvega tečaja romščine izredno dobro sodelujejo na naših srečanjih. Večino tem celo sami predlagajo, ker si na predavanjih želijo slišati in zapisati tisto o romskem jeziku, kar jim bo karseda najbolj koristilo pri vsakdanjem delu v vrtcih in šolah, ko se pri delu srečujejo z otroci Romi. Povedo mi, kaj jih malčki v vrtcih in šolarji sprašujejo in tako jim poizkušam pomagati s predstavitvijo romskih izrazov za posamezne pojme, ki so povsem drugačni, kot pa v slovenščini. Udeleženci tečaja so pokazali velik interes in sem sam izredno zadovoljen z vsemi udeleženci v tej prvi skupini, ki se uči romski jezik.«

Romi ob kulturnem prazniku

Filip Matko

Ob slovenskem kulturnem prazniku je Romsko društvo Romani Union iz Murske Sobotе pripravilo posebno kulturno prireditev in sicer v soboto, 16. februarja, s pričetkom ob 14. uri v mursko-soboški Grajski dvorani. Obisk je bil izredno dober in čeprav vstopnine ni bilo, se je ponovno dokazalo, da Romi pravzaprav recitirajo, pojo, igrajo in plešejo sami sebi. Kajti tudi tokrat ni bilo v dvorani nikogar od vabljenih gostov (so se pa nekateri opravičili!).

V bogatem kulturnem programu so nastopili: plesalke in plesalci starejše folklorne skupine Romskega društva Romani Union, violinist Mario Horvat Palko, glasbena skupina Duo Bacara, mladi romski pesnik Romeo Horvat Popo ter ob zaključku še glasbena skupina Trin člave s Pušče.

Obisk delegacije EU

Filip Matko

Kar na nedeljo, 13. januarja, so se v Murski Soboti oglasili predstavniki Evropske skupnosti ter obiskali sedež Zveze Romov Slovenije. 6-članska delegacija Evropske komisije se je zanimala za položaj Romov v Sloveniji, še zlasti v Prekmurju. Lahko bi z zagotovostjo zatrдили, da so bili z obiskom zelo zadovoljni. Kajti položaj Romov v Sloveniji ocenjujejo kot precej boljši v primerjavi z drugimi državami v Evropi. Po njihovem so Romi v Sloveniji izredno dobro

organizirani in tudi zelo uspešno sodelujejo z različnimi državnimi

organi, še zlasti so pohvalili sodelovanje Romov pri pripravi dokumentov. Tudi sodelovanje na področju lokalne oblasti so pohvalili, saj je doslej romski svetnik v Mestnem svetu Mestne občine Murska Sobotа dober obet za izvolitev romskih svetnikov tudi v drugih slovenskih občinah.

Romsko društvo in muzej v izolatu Kamenci

Z romi se da tudi drugače

Filip Matko

Ob pomoči Lendavskega razvojnega centra in občine Črenšovci bi naj Romi v romskem izolatu Kamenci postavili stavbo iz lesa, ki bo nekakšen romski muzej. Tako se v praksi dokazuje tudi primerno sodelovanje črenšovske občine z Romi, kar pa ni v primeru njihovega romskega izolata v Trnju.

Že pred sedmimi leti je romski poglavar Ludvik Levačič, ki od samega rojstva pred 51-letji živi v romskem izolatu Kamenci, nagovarjal Rome iz celotne občine Lendava, da bi nekaj skupnega naredili za romski živelj. Toda, ker iz znane privoščljivosti in nezaupanja os-

talih Romov do njegove pobude ni prišlo do zelenega rezultata, je te zamisli opustil. Toda pred dobrim letom so ga poiskali iz Lendavskega razvojnega centra, ga spodbudili k temu, da bi v svojem romskem izolatu sprejeli na obisk turiste in ideje so ponovno oživele.

Lotil se je oblikovanja romske plesne skupine, pritegnil je domača romska glasbenika, ob pomoči Lendavskega razvojnega centra so prišli do noš za štiri plesne pare in folklorna skupina Ave Romale redno nastopa. Tako je bilo tudi v ponedeljek, 1. oktobra, popoldne, ko so pripravili v romskem izolatu Kamenci okroglo mizo z naslovom Kulturno-etnološka dediščina Ro-

mov. Poleg predstavnikov Lendavskega razvojnega centra so bili prisotni župan občine Črenšovci Anton Törnar, predstavnik vladnega Urada RS za narodnosti Geza Bačič in predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc.

Po predstavitvi dosedanjih aktivnosti je prišlo do odločitve, da se ustanovi prvo društvo Romov v občini Črenšovci, ob zagotovitvi sredstev za materialne stroške pa se prične z gradnjo stavbe bodočega romskega muzeja v izolatu Kamenci. Stavba bo seveda iz lesa, kot so svoja prebivališča nekoč postavljali Romi, precej izkušenj pa itak ima Ludvik Levačič, ki je pred leti sodeloval pri snemanju prvega slovenskega romskega filma Halgato, katerega so v glavnem posneli prav v njihovem izolatu.

Prvi romski muzej

Filip Matko

V romskem izolatu Kamenci, v občini Črenšovci, nastaja prvi romski muzej. Vodja izolata je Ludvik Levačič, katerega oče se je kot prvi s svojo družino naselil ob nekdanji gramoznici v skrajnem severozahodnem delu današnje občine Črenšovci, pred pol stoletja v tedanji občini Lendava. V tem naselju danes živi okrog 130 romskih prebivalcev, ki svojo kulturno dediščino že kar nekaj časa nudijo na ogled turistom. Le-ti jih obiščejo na pobudo LTO Lendava, ki je Ludviku Levačiču pomagala pri oblačilih-nošah za romsko folklorno skupino, a sedaj z materialom in delno s finančnimi sredstvi za izgradnjo prvega romskega muzeja. Je pa pred leti prav v tem romskem naselju bilo postavljeno romsko naselje za snemanje

filma Halgato. Moto projekta, v okviru katerega nastaja prvi romski muzej, je

»Pridi sodoben človek, moderen nomad, k Romom na Kamence«. Že lansko jesen so projekt predstavili širši javnosti na posebni okrogli mizi kar v izolatu Kamenci, tedaj je precejšen interes pokazal župan občine Črenšovci Anton Törnar in sedaj je že natiskana tudi posebna zloženska o Romih v zaselku Kamenci. Pred zimo so postavili že tudi ogrodje za stavbo bodočega muzeja in jo prekrili streho. Še letos torej lahko pričakujemo odprtje prvega romskega muzeja v Sloveniji.

Pušči za 90-letnico

Filip Matko

Včeraj je **Jožek Horvat Muc**, predsednik Zveze Romov Slovenije, izredno presenetil z zapisom o romskem naselju Pušča pri Murski Soboti, ki bi naj imel svoj nastanek oziroma pričetek s prvo naselitvijo pred 90-imi leti. Pisno informacijo je lahko izročil vsem, ki so se zbrali na razgovoru v sejni sobi župana Mestne občine Murska Sobota, **Antona Slavica**, ki pa ga je na pogovoru zastopal podžupan **Rudi Horvat**. Njemu so se pridružili še ostali sodelavci: direktor uprave MO M.Sobota **Tibor Cigüt**, načelnik za gospodarske in negospodarske dejavnosti **Štefan Cigan**, referentka za socialo **Rofina Bernjak**, strokovna delavka **Nada Cvetko Török**, **Simona Bokan** s Centra za socialno delo M.Sobota ter predstavnici z OE Zavoda za zaposlovanje v M.Soboti. Z državne ravni so se pogovora udeležili **Ivan Bizjak**, minister za pravosodje RS, ki je tudi predsednik vladne komisije za

romska vprašanja, direktor Urada vlade RS za narodnosti **Janez Obreza** in še **Geza Bačić** s tega urada ter **Romana Lavrič** z Republiškega sklada za regionalni razvoj pri Ministrstvu za gospodarstvo RS. S strani Romov pa sta sodelovala **Jožek Horvat Muc** in edini (doslej !) romski svetnik **Darko Rudaš**, ki je član Mestnega sveta Mestne občine Murska Sobota.

Že pred leti je na enem izmed mednarodnih romskih taborov, ki jih organizirajo Romi, bil sprejet predlog zaziidnega načrta romskega naselja Pušča, a vedno se zatika pri denarju, da se je na ta načrt že skoraj pozabilo. Toda še letos bi se naj Mestna občina Murska Sobota lotila urejevanja cest oziroma asfaltiranja v romskem naselju Pušča, pa tudi ureditve javne razsvetljave. Romi financ za to nimajo, v državi Sloveniji za to še ni na voljo posebnih sredstev, a se ob vložku domače občine lahko pričakuje vrnitev vloženih sredstev obci-

ni s strani države. Upati torej je, da si po včerajšnjem dopoldanskem pogovoru na sedežu Mestne občine Murska Sobota ter poznejšem obisku romskega naselja Pušča, Romi lahko ob lanskoletni 90-letnici največjega naselja Romov v Sloveniji obetajo asfaltno prevleko ter razsvetljavo.

Zveza Romov Slovenije dobila svojo pisarno

Jože Pojbič

Nakup prostora v Murski Soboti, kjer je njihova dejavnost najboljše organizirana, jim je omogočil urad za narodnosti. Murska Sobota - Že nekaj let je, odkar so se slovenski Romi začeli organizirati in njihova organiziranost je najboljša prav v Prekmurju. Tu so začela nastajati prva romska društva, potem je nastala Zveza romskih društev Slovenije s sedežem v Murski Soboti, ta pa je prerasla v Zvezo Romov Slovenije, ki naj bi zastopala vse slovenske Rome, formalno pa združuje sedem romskih društev, ki se jim bodo kmalu pridružila še štiri nova s podroja Dolenjske in Bele krajine.

Doslej je zveza gostovala v prostorih romskega društva Romani union v Murski Soboti, ki so v lasti mestne

občine Murska Sobota, od včeraj pa ima Zveza Romov Slovenije svojo lastno pisarno v ulici Arhitekta Novaka 13 v Murski Soboti. Nakup nevelikega prostora jim je omogočil Urad za narodnosti, so pa to prvi prostori v lasti kakšne romske organizacije v Sloveniji. Ob otvoritvi pisarne je direktor urada za narodnosti **Janez Obreza** povedal, da si v uradu prizadevajo za čim boljšo ureditev statusa Romov, ki so v slovenski ustavi sicer omenjeni, vendar za zdaj posebnega zakona o njihovem položaju in pravicah še ni. Romsko vprašanje država za zdaj vključuje v področne zakone. Doslej je državni zbor sprejel že šest takšnih zakonov, ki se na svojem področju dotikajo tudi romskega vprašanja, vendar je vse to po mnenju Janeza Obreze premalo za celovito ureditev težav Romov, ki pogosto še vedno

bivajo v nemogočih razmerah in med katerimi je brezposelnost in s tem tudi socialna ogroženost velika. Prav zato si urad za narodnosti prizadeva, da bi v nov zakon o financiranju občin, ki ga pripravlja vlada, vgradili podoben mehanizem spodbujanja občin k urejanju romske problematike, kakršen je že sedaj v veljavi za obe priznani narodnostni skupnosti, madžarsko in italijansko. Po njihovem predlogu naj bi torej država občinam, na območju katerih avtohtono živijo Romi in ki bi financirale urejanje njihovih bivališč, organiziranje ali zaposlovanje, povrnila velik del vloženega denarja. Že letos pa bo vlada nekaj denarja v okviru ministrstva za gospodarstvo namenila za napeljavo električne energije v romska naselja v občini Semič in Metlika, je dejal Janez Obreza.

Razmere se izboljšujejo, a še niso dobre

A. Nana Rituper Rodež

Zveza Romov Slovenije ima od prejšnjega tedna nove prostore v Ulici Arhitekta Novaka 13 (Žuta kuča) v Murski Soboti, ki jih je kupil Urad za narodnosti R Slovenije. V zvezo romskih društev je trenutno vključenih enajst društev, od tega šest prekmurskih, kmalu pa naj bi se jim pridružila še štiri nova, ki so v ustanavljanju. Otvoritve se je udeležil tudi Janez Obreza, direktor Urada za narodnosti, celotna investicija z opremo, ki jo je urad tudi financiral, pa je vredna tri milijone tolarjev. Pisarna, kamor se bodo s svojimi težavami obračali Romi iz vse Slovenije, je dokaz, da se je na področju romske problematike veliko naredilo, še vedno pa ne moremo govoriti, da gre za človeka dostojno življenje.

Jožek Horvat-Muc, predsednik Zveze, je povedal, da se nanj obračajo zaradi različnih težav. Najpogostejše gre za pomoč pri birokratskih zadevah, za težave, ki so osebne narave, slabe bivanjske razmere, težave v šoli, vaški predstavniki pridejo po različne nasvete zaradi konkretnih zadev. Zveza se ne ukvarja neposredno z lokalno problematiko, je povedal Horvat, saj je to bolj stvar krajevnega ali vaškega odbora in svetnikov, vsekakor pa lahko dajemo nasvete. Zveza si prizadeva za izboljšanje položaja romskih skupnosti, sodelujemo pa pri pripravi različnih državnih zakonov in aktov, predlogov in podobnega.

Vendar je najbolje, da se Romi s konkretno problematiko obračajo na vaše odbore, kjer pa teh ni, so lahko prav društva tista, ki prispevajo največ za izboljšanje položaja Romov in za ureditev težav. Še najbolje je vse organizirano v mestni občini Murska Sobota, saj so Romi te občine prvi dobili svetnika v mestni svet. Sedaj potekajo številna prizadevanja, da bi avtohtoni Romi v vseh slovenskih občinah, kjer živijo, dobili v občinskem svetu svojega predstavnika. Zvezo romskih društev financira Urad za narodnosti R Slovenije, sredstva pridobivajo s prijavi projektov pri različnih ministrstvih pa tudi s pomočjo sponzorjev in donatorjev. V

zadnjem letu je država sredstva, ki jih namenja slovenskim Romom, podsesterila. V prostorih Zveze pa je tudi sedež uredništva romske revije Romano them ali Romski svet.

Vzorčna urejenost ni nagrajena

Direktor Urada za narodnosti Janez Obreza je povedal, da si zelo prizadevajo za povečanje sredstev, ki so namenjena Romom. V zadnjem letu se je 900 tisoč tolarjev sredstev skoraj podeseterilo. Prizadevajo pa si tudi, da bi država občinam, kjer živijo avtohtoni Romi, povrnila vložena sredstva. Od države pa so uspeli dobiti tudi sredstva, ki jih bodo koristile nekatere občine za izboljšanje osnovnih življenjskih potreb, gre za občini Semič in Metlika. Žal pa zaenkrat med njimi niso prekmurska romska naselja in občine.

Na to je opozoril tudi Štefan Cigan iz mestne občine, ki je pohvalil novo pridobitev in državo, ki je prisluhnila Romom. »Kljub temu pa imam grenak priokus, saj bo finančno injekcijo namenila občinam, kjer živijo Romi in kjer so razmere najslabše. Mestna občina pa je v skladu s svojimi zmognostmi vrsto let postopno reševala romsko problematiko, ima primerno rešene politične zadeve, Romi imajo predstavnika v občinskem svetu. Stvari so v Sloveniji vzročno rešene, ampak še zdaleč ne gre za človeka vredno življe-

nje. Na Mestno občino Murska Sobota država pozablja, s čimer nagraduje tiste občine, ki so romsko problematiko zanemarjale.« Povedal je še, da pričakuje od države, da bo pripravila kriterije in občinam, ki so največ vložile, na neki način aktivneje pomagala.

Novi prostori Zveze Romov Slovenije

Direktor vladnega Urada za narodnosti RS, Janez Obreza, je s sodelavcem tega urada, Gezo Bačičem, bil vidno zadovoljen v sredo, 9. januarja v Murski Soboti, ko so v kletnih prostorih Žute kuče, v Ulici arhitekta Novaka 13, predali namenu povsem nove poslovne prostore Zveze Romov Slovenije, v skupni izmeri 21,60 kvadratnih metrov. Prostore v vrednosti 30 milijonov tolarjev je kupila država ter jih predala v last in uporabo Zvezi Romov Slovenije, ki ima svoj sedež prav v Murski Soboti.

Otvoritve so se poleg predstavnikov slovenskih Romov udeležili tudi predstavniki Mestne občine Murska Sobota.

Filip Matko

5. izbor romskih športnikov Slovenije

Marinko Šarkezi tretjič športnik Romov

Filip Matko

NK Roma najboljša športna ekipa. Zveza Romov Slovenije - komisija za izbor romskega športnika in ekipe leta, ki jo vodi prof. Evgen Titan, je v dijaškem domu v Murski Soboti 5. razlasila najboljše romske športnike in ekipe za leto 2001.

Za najboljšega športnika Romov Slovenije je bil tretjič zapored izbran nogometaš Maribora Marinko Šarkezi s Pušče. Drugo mesto je pripadlo drugič zapored nogometašu Nafte iz Lendave Adamu Baranji, tretji pa je bil

karateist Romeo Horvat, član KYU Murska Sobota. Vsi trije so dobili medalje. Med mladinci je zasedel prvo mesto nogometaš Maribora Bečiri Edžad, drugi je nogometaš NK Roma iz Borejca, tretji pa nogometaš Pušče Dalibor Cener. Vsi trije so dobili medalje. Za najboljšo ekipo so razlasili NK Roma Vanča vas - Borejci, drugi je bil NK Pušča, tretji pa KK KYU Murska Sobota. Vse tri ekipe so prejele pokale. Priznanja so prejeli učenci Milko Kovač (OŠ III Murska Sobota), Tomislav Šipoš (OŠ Tišina) in danijel Martinec (OŠ Cankova) ter učenke: Barbara Kaludžerovič (OŠ II Murs-

ka Sobota), Nastja Horvat (OŠ Tišina) in Lidija Šarkezi (OŠ Črenšovci). Jubilejni plaketi pa sta dobila Jože Horvat ob 50-letnici športnega dela in SD Alija Kardoša za 30-letno delo.

5. proglasitev najboljšega športnika(-ice) in ekipe v Sloveniji leta 2001 ter podelitev jubilejnih priznanj.

Jubilejni:	*	JOŽE HORVAT – RANTAŠA	plaketa	Vzorna športna osebnost, ki je več kakor 50 let s svojimi tekmovalnimi, trenerskimi in sodniškimi uspehi bogatila NK Pušča in NK Mura. Soustanovitelj NK Pušča.
	*	SD ALI KARDOŠ	plaketa	Indeset let neprekinjenega uspešnega delovanja v strelskem športu v drugi regijski ligi na svetu ob Muri
Ekipe:	1.	NK ROMA Vanča vas-Borejci	pokal	Osvojitev I. mesta v I. medobčinski nogometni ligi v jeseni 2001.
	2.	NK Pušča	pokal	Za disciplinirano in uspešno tekmovanje v II. medobčinski ligi
	3.	KK KYU M.Sobota	pokal	Za udeležbo na drž. tekmovanju (sistem JKA) za leto 2001
Člani:	1.	Marinko ŠARKEZI NK Maribor	medalja	Uspešen večletni igralec I. drž. lige NK Maribor – Pivovarna Laško in udeleženec kvalifik. za vstop v evropsko ligo.
	2.	Adamo BARANJA NK Nafta	medalja	Igralec NK Korotan, ki je tekmoval v drž.ligi. Sedaj igra za NK Nafta – Lendava
	3.	Romeo HORVAT KYU M.Sobota	medalja	Odeleženeц drž. prvenstva v KYO v kateg. JKA – nad 16. let.Osvojitev I. mesta(Črnuče-2001)
Mladinci:	1.	Bečiri EDŽAD NK Maribor	medalja	Član kadet.ekipe NK Maribor, ki je postal drž. prvak.
	2.	Boštjan HORVAT NK Roma Borejci	medalja	Igralec NK Roma, ki je uspešno igral v I. medobč. ligi Pomurja.
	3.	Dalibor CENER NK Pušča	medalja	Igralec NK – mladinci, ki je uspešno nastopal v II. medobčinski ligi
Mladinke:	X	• Zveza Romov Slovenije • Komisija: prof. E. Titan (preds.), T. Gider - šp. novinar, St. Kerčmar - preds. SZ MS, M. Filip - TV dopisnik in T. Kos - preds. JZ. Zun. člana: Jožek Horvat - Muc in Štefan Bajič - sekr.		
Učenci:	1.	Milko KOVAČ OŠ 3 M.S.	Mario ČEP	Član NK Mura. Na šoli nastopa na nog. reprez., ki je dvakrat osvojila naslov prvaka OŠ Pomurje Postal član kad. reprez. Slovenije
	2.	Tomislav ŠIPOŠ OŠ Tišina	Vincenc Meričnjak	Uspešen tekmovalac na šolskih krosih. Udeležuje se tudi pri NK Mura.
	3.	Daniel MARTINEC OŠ Cankova	Janez Štajer	Izredno vsestranski športnik: nog., strelstvo, atletika. Opazna je osvojitev bronastega delfinčka.
Učenke:	1.	Barbara KALUDŽEROVIČ OŠ 2 M.S.	Vida Bukvič	Zelo razvejana športna dejavnost. Najvidnejše se je potrdila na tekmovanjih šole v krosih in v rokometu. Omiljena dejavnost pa so ii plesi.
	2.	Nastja HORVAT OŠ Tišina	Vlada Meričnjak	Kot 2. na šolskem krosu se je uvrstila reprez. Le-ta se je udeležila obč. prvenstva in si priborila pravico nastopa na drž. v letu 2002.
	3.	Lidija ŠARKEZI OŠ Črenšovci	Bojan Horvat	Največ se udeležuje v hitrostnih tekih. Iztopa pa osvojitev 3. mesta na prvenstvu šole v krosu.

Miselni piš ob proglasitvi romskega športnika leta 2001

prof. Evgen Titan

V davnih časih so vrenotili zgodovinski čas po letih vladanja vladarjev. Pozneje so Grki šteli čas po štiriletnih obdobjih, torej po poteku olimpijskih iger. Razviti svet Rima pa po reformiranem (julijanskem) koledarju. In mi Slovenci danes? Med drugim tudi po letih osamosvojitve!

Tudi Romi, ki živijo skupaj z nami v Sloveniji že toliko časa, štejejo leta z nami! Resničnost pa je, da imajo tudi oni svoja posebna obdobja: čas **prihoda in naselitve**. Čas ustalitve v panonskem prostoru. Prilagajanje k stalnemu izvenmestnemu bivalnemu in surovemu okolju v življenjski borbi utrjevanja v času in prostoru na obrobju družbe. Navkljub vsemu so opazovali dogajanja v njihovi sosesčini, se ohranjali in se ob specifičnostih razvijali naprej. Zato ni zanemarljiva ugotovitev, da so Romi na Pušči, pozneje pa tudi drugod (Vanča vas, Vadarci, Krašči, Beltinci, Trnje, ...) sprejeli in sprejemali tudi tiste dejavnosti, ki so jih negovali ostali prebivalci v njihovi bližini. Danes mislim predvsem na športno aktivnost Romov (in ne na lov, glasbo, ples, brusništvo, dežnikarstvo, kovaštvo), ki jim je po mojem dolgem izkustvu in trdnem prepričanju pripisana na »**indijsko roko in polt**«, kajti še daleč niso dosegli

vsega tistega, kar bi lahko, ob svojih psihofizičnih predispozicijah (meritve E.T 1953-57) ali moderno: po genskem programu in dosegli še več v vrhunskem športu, ob izboljšanih današnjih življenjskih in družbenih pogojih, kakor so doslej.

Že v tistih 50-ih letih prejšnjega stoletja, so se Romi kljubovalno odločili slediti svojemu naravnemu nagonu ohranjanja in potrjevanja, tudi v športu in predvsem v športu, zato ni ostal neodziven žarek, ki je bil namenjen prav njim, da so **ustanovili prvo** Romsko društvo pri nas leta 1957, torej v Sloveniji in tudi v pokrajinah sosednjih držav (Avstrije, Madžarske, Hrvaške). Nekdanji navdušeni prvi pristaši NK Mure, še tam, čez mostiček, na pucnem potoku in ob njegovem »Živinskun placi«, obdanem z divjimi kostanji in drevoredom »božjega trna s slatkimi skouricami« so po letu 1925, kaj hitro postali aktivni igralci na »igriščih«, kjer so jim pač **dovolili biti in igrati** s cotarico. Tako so to bili »osvojeni«: jasa, ne daleč od »Babičeve kamešnice«, Fujsov sadovnjak v »Cipičnjeki«, »Škegenj«, severno od Turropolja, »Štublovo dvurišče« pri OŠ II, večine, pašniki, ... Razvile so se otroške igre, pozneje še nogomet bosih nog. Sčasoma so dobili tudi odškodninsko-najemniško domicilna igrišča. Pojavili

so se »Rantašovi pajdaši« ter moštvo bratov »DIDI«.

Z nadaljnim razvojem športa v naši pokrajini so se vključevali tudi Romi v športne dejavnosti. Tako nogomet, strelstvo, judo in karate spadajo med tiste zvrsti, ki jih Romi gojijo. Atletika, predvsem teki (krosi) pa postajajo vse bolj njihova omiljena dejavnost, če že ne v svojih klubih, pa na šolah, v šolskih športnih društvih, ki se udeležujejo tekmovanj. Po ustanovitvi Zveze Romov Slovenije, se je razmahnilo novo življenje Romov. V polni meri so vznikle in zadihale vse tiste sile, ki jih je brzdan nosila in pridušeno hranila v sebi mladina, iz rod v rod, iz generacije v generacijo. Kakor, da je vse vzkipelo - izbruhnilo! Srečno dejstvo pa je vsekakor tudi hkratna pojavnost **Jožeta Horvata-Muca**. Tako je prišlo tudi do ustanovitve tki. »**Komisije za šport**«, ki ima še vedno samo nalogo izbora najboljšega romskega športnika in ekipe. Letos praznujemo že peto podelitev, v šestih letih delovanja, priznanj najboljšim športnikom in ekipam. In prav to dejstvo nas opogumlja in razveseljuje v prepričanju, da dobro napredujemo. **Komisija v sestavi:** M. Filip - TV dopisnik, T. Gider - šp. novinar, St. Kerčmar - predsednik SZ M. Sobota in predsednik komisije prof. E. Titan, ter zunanja člana predsednik ZRS Jožek Horvat-Muc in org. sekretar Štefan Bajič; se je letos odločila prvič za javni razpis, ki je bil poslan vsem OŠ in ekipam, klubom v Pomurju in sosesčini (Maribor). Zato je sprejela v obravnavo le tiste kandidate, ki jih je nekdo prijavil, utemeljil in predlagal za podelitev naših priznanj in nagrad. Teh ni bilo malo. V največji meri je presenetljiva in vzpodbudna novost uvedbe mladinske kategorije. Odziv številnih osnovnih šol kaže na pravilnost tega sklepa. Pohvale vredna so vodstva šol in športni vzgojitelji. Če bi obravnavali tudi kandidate, ki jih ni nihče predlagal, bi teh bilo še več. Dejstvo kaže gotovo tudi na to, da je ob Mariboru potrebno stalno in globlje posegati v dogajanja pri popularizaci-

ji športa in tekmovalnosti Romov, tudi in predvsem v drugih zaselkih in naseljih v državi. V športno življenje in tekmovalnost bi se gotovo morali vključiti tudi Romi v Novem mestu, na Krškem in drugod. Šport je gibanje. Gibanje pa je oblika življenja in stvarstva, zato preživijo le tisti, ki so ustvarjalno aktivni in razumno prilagodljivi. Pasivni, zmeraj zaostajajoč čakajo na priložnost. Vendar se priložnosti ne ponujajo vsak hip in same od sebe. Vzeti si jih moramo zase in za svojo mladino. Pomgati ji moramo! Zato ni nepomembno, če bi naj bili člani naše komisije tudi Romi iz drugih krajev, če

že govorimo o **Zvezi Romov Slovenije** in zaupani ji nalogi.

Pohvaliti moramo tudi Športno zvezo M.Sobota, ki je močno prisotna s svojimi strokovnimi organizacijami pri razvoju romskega športa in njenih posameznikov, ki tekmujejo v odgovarjajočih ligah, v regiji in izven nje. Mestna občina M.Sobota, lokalna in širša informativna sredstva pa si zaslužijo vso pohvalo, ker romska dejavnost ni neopažena, postaja vzpodbudna, mikavno oprijemljiva za mladi romski rod, ki bo lahko ob še večji navdušenosti primerjal svoje zdrave moči na zelenih poljanah in v lepih voranah

(v katere niso imeli dostopa in so jih opazovali le od daleč, kakor Judje na obljubljeni Kanaan) in sicer. Mladi rod je sicer potreben dokazovanja, in če se ne bo mogel dokazovati v pozitivnostih bo izbral krive poti, usodne zanjo in družbo v celoti. Ali se naj tega ne bojimo?

Ob koncu moja zahvala tudi **vsem članom** komisije, ki so se udeleževali rednih sej in se odzivali tudi ob sprot-nih posvetovalnih pogovorih ali korespondenčno opredeljevali o pomembnih odločitvah, včasih tudi ob pomanjkanju časa, v naglici, ter pomagali oblikovati smernice in naloge. Prisrčna hvala predsedniku Zveze Romov Slovenije **Jožetu Horvatu-Mucu** in org. sekretarju **Štefanu Bajiču**.

Ob 5-letnici podelitve prvih priznanj smo lahko upravičeno ponosni na opravljeno delo. To delo nalaga odgovornost vsem nam, da dostojno nadaljujemo. Vsem nagrajencem, ki jim izročamo priznanje pa mora biti še večja vzpodbuda za prihodnja prizadevanja. Mislimo moramo namreč na prihodnost, čeprav zmeraj živimo v sedanjosti. Ali jo sooblikujemo tudi mi? **Egalité-fraternité-liberté!**

Najboljši športnik pa je vendar dolžan osebno priti po priznanje! **Če ne drugače, pa tudi peš! Ali ne?**

Vsem nominirancem moje iskrene čestitke!

Obletnica romskega društva

Fatmir Bečiri

Romsko društvo ROMANO PRALIPE je v mesecu decembru praznovalo obletnico društva, na katero je bilo povabljenih veliko število Romov, ki so se udeležili obletnice društva. Med nami pa je bilo tudi veliko predstavnikov lokalnih organov. Posebno priznanje smo dobili od Zveze kulturnih društev Maribor. Zelo nas je pohvalil gospod Marjan Pungartnik, da smo se udeležili vseh prireditev na katera smo bili vabljeni od Zveze kulturnih društev Maribor. Iz mestne občine pa so nas pohvalili in nam dali pobudo tudi za Romski radio, ki ga imamo vsako

nedeljo in objavljamo v radio tedensko Romsko problematiko in glasbene želje, ki jih imamo na kanalu 95,90

MHz. Obletnice se je udeležila folklorna in glasbena skupina, ki se je predstavila na naši obletnici.

KAJ BI BREZ NAŠIH MAM?

Moji mami je ime Joža. Je velika, ima kratke lase. Rada kuha in pometa. Ko grm spat, mi trikrat pove lahko noč in me poljubi. Za osmi marec sem ji kupila trobentico. Bila je zelo vesela. Jaz imam mamo zelo rada, ona pa mene.

SO KERAHAHI BRI AMARE MAMELEN?

Mra mamake hi aunav Joža. Hili bauri, harne bal hila. Mereš taul te šepinel. Kada žaf te soul, mange trijal phenel lači rat te čumidel man. Mistu oftoto marc lake kindjom teobentica. Sinjahi igen vojaušni. Me mra mama igen kaumav, oj pa man.

Melita Horvat, 2.r, OŠ SERDICA

KAJ BI BREZ NAŠIH MAM?

Moji mami je ime Sandra. Ko se našminka in lepo obleče, je zelo lepa. Ima srednje dolge lase. Je velika in debela. Rada kuha in pospravlja. Je vesela in se rada smeji. Imam jo zelo rada.

SO KERAHAHI BRI AMARE MAMELEN?

Mra mamake hi aunav Sandra. Kada pe farbinel te šukar urdjel, hili igen šukar. Hila maškarune duge bal. Bauri hili te thuli. Mereš taul te šužauzel. Voujašni hili te mereš ausel. Me la igen kaumav.

Melisa Baranja, 2.r, OŠ SERDICA

KO BOM VELIKA

Stara sem deset let in hodim v četrti razred. Zdaj sem še majhna, ko pa bom odrasla, si želim postati frizerka. Frizerka striže lase, dela lepe frizure, trajne, barva lase. Zaenkrat friziram samo sebe, svoje punčke, včasih pa tudi svoje prijateljice, mamo in babico. Frizerska šola je v Mariboru. Morala se bom še veliko učiti in vložiti veliko dela in truda.

KADA OVAU BARI

Som deš beršengri, phirav andi štarti razred. Akaun som mek tikni, kada pa ovau bauri, pa mereš ovahi frizerka. Frizerka čhijnel u bal, kerel šukar frizuri, trejni, farbinel u bal. Mistu džefkar frizejrinav čak man, mre babutken, oukor pa mre pejtaškinjen, la mama te la baba. I frizerski škola hi andi Maribor. Si te man mejk but sikava te but buti site andi adau vložinau.

Tanja Horvat 4.r

TO SEM JAZ

Jaz sem Alojz Šarkezi. Doma sem v Serdici 112/f. Imam rjave lase in rjave oči. Ne vem, kolikor merim v višino, ker sem lenuh in se nisem izmeril. Tehtam 29 kg. Najraje se oblačim v trenirke. Obiskujem 4. razred osnovne šole Sveti Jurij, podružnica Serdica. V šoli imam rad matematiko, slovenščino, telovadbo, glasbo in spoznavanje narave in družbe. Najraje jem pico in krofe. Moji najboljši prijatelji so: Alen, Goran, Ernest, Mitja, Patrick, Patrik, Miran, Tomaž, Gabrijel, Benjamin, Uroš, Nino, Zdenko, Florian, Dominik. V prostem času se igram s prijatelji in gledam televizijo.

ADAU SOM ME

Me so u Alojz Šarkezi. Kher som Serdice 112/f. Himan rjave bal te rjave auča. Na žaunav, kiči som bauro, kaj som lino te na mirindjom man. Himan 29 kili. Lekmerešeder som andi trenerka. Phijrav andi štarti razred andi škola Sveti Jurij, podružnica Serdica. Andi škola hi mange fejn uzi matematika, slovenščina, telovadba, glazba te spoznavanje narave in družbe. Mereš haf pica te kroflini. Mre lek bareder pejtaušča hi: u Alen, Goran, Ernest, Mitja, Patrick, Patrik, Miran, Tomaž, Gabrijel, Benjamin, Uroš, Nino, Zdenko, Florian, Dominik. Kada som frej, man khejlav mre pejtašenca, vej dikhav televizija.

Alojz Šarkezi, 4.r, OŠ SERDICA

MOJA ŽELVA

Moja želva rada spi, ker je zima. Poleti rada plava v vodi. Je lepa. Rada je solato in banane.

MRI KORNAJČA

Mri kornjača mereš soul, kaj hi akaun djent. Nilej mereš plavalinel andu panji. Šukar hili. Mereš hal šajauta te banauni.

Vanessa Cener, 2.r, OŠ SERDICA

DINA

Kuža Dina se rada igra. Skače na mene, ko pridem domov. Potem se še igrava. Spi na odeji v drvarnici. Dina se z nami vodi v katri.

DINA

Mro žukel Dina pe mereš khelel, uščingerel pri mande, kada auvav kher. Akor men mek khelas. Soul andi hitni pri koca. Dina pe menca laudel andi katerca.

Benjamin Hahn, 2.r, OŠ SERDICA

PUST

Zjutraj pred šolo, sem vstala in se preoblekla v Pika nogavičko. Mama mi je naredila pričesko z žico, me preoblekla v kratke hlače in majico. Imela sem tudi vsako drugo nogavico, ter velike škornje. Nato sem se odpravila v šolo, kjer smo plesali in se veselili v maskah. Ko se je vse to končalo, smo vsi sošolci odšli na pohod v maskah ter se pokazali ljudem. Nato smo se vrnili nazaj v šolo, kjer nam je še naprej bilo lepo. Lepo pozdravljeni!

Romsko društvo
Rjavo Dombo Zenkovci,
Renič Dajana

FAŠANEK

Andi škola men sinja fašanek. Phau-re užarahahi adau dij. Račaskru angij škola uštinjum, te urginjum man andi Pika nogavička. Mri dej man lauga, te šop mange kerga drotaha. Akur man freurginja andi harni plundra te majca, te saki aur štrinf. Sinja man te bari bočkora. Andi škola menge sinja fejn, khelahahi, te sama vojaušne andu maski. Kada pe adau sa vigsinga, cile šolarga gejam te phirel kirin maskenca. Manušenge men sikaugam, te gejam paul andi škola. Sinja mange igaum šukaur.

Romsko društvo
Rjavo dombo Zenkovci,
Renič Dajana

FRANCE PREŠEREN

*France Prešeren, največji slovenski je pesnik, v knjigah je pravi umetnik.
V ljubezni bil si nesrečen,
v slovenskih srcih si večn.
Po naravi bil si hudomušen,
po postavi pa debelušen.
Rad v gostilno h Krofasti Metki hodil
in tja tudi svoje prijatelje vodil.
Ko si fige delil,
si otroke razveselil.
Rad si šale pripovedoval,
prijateljem pa svojo nesrečno ljubezen
izpovedoval.*

Romsko društvo
Rjavo Dombo Zenkovci,
Dolores Horvat

ZAKAJ DOMOV NAS NE PUSTIJO

*Vse vemo,
domov ne smemo.
Žandarji so nas ustavili,
kam gremo so nas vprašali.
Eno besedo in se jočem,
jaz domov v svoj kraj hočem.
Tam kjer sem se rodil,
TAM KJER SEM IME DOBIL.
Nočem več trpeti,
svojo dlan nad svojim krajem moram imeti*

Popo

CIGANSKA KRI

*Ciganska kri mi teče,
to mi sosed reče.
Poglej tvoj čren je obraz,
pridi nazaj v slovensko vas.
Pred tvojo hišo smo te na svet čakali,
kakšno pesniško ime bi ti naj dali.
Od veselja smo vsi jokali,
ime ti bomo Romeo dali.
Najlepša tvoja je rdeča,
naj te spremlja tvoja sreča.*

Romeo Horvat-Popo

SELILI SE BOMO

Dajmo bratje in sestrične,
 ni več vode pitne.
 Odselimo se v drugo vas,
 ki najlepša bo za nas.
 Dajmo bratje, dajmo sestre,
 nekaj nam za pit prinese.
 Pogledajte, pogledajte v karte stara mama,
 kam nas vodi dama.
 Vodi nas v Prekmurje,
 tam veliko je neurje.
 Tam naši so ljudje,
 vedeti za to nihče ne sme.
 To dama je zdaj rekla,
 ona bo pred nami tekla.
 Pot, ki jo dama kaže,
 jo že zdavnaj maže.
 Vsi šotore smo pospravili,
 in na pot smo se odpravili.
 Pet dni, pet noči,
 saj nihče ne spi.
 Dobiti moramo najlepšo vas,
 ki najlepša bo za nas.

Rometa Horvat-Popo

NIKO NA ŽAUNEL

Te phukaul mra phenjake,
 vakijres mra žuvjake.
 Vakijres čhavureske,
 mogoče te mre dadeske.
 Niko man na hajoul,
 nažaunen soske mro voudji roul.
 Andi bari kinja na žaunav so te kijrel,
 naun mange te žijl te ni te mijrel.
 Valakhatar i djili aul,
 so la kaumav kurkure te djilaul.

Romeo Horvat-Popo

V ŠOLI

Se res jaz kislo držim,
 res pred učiteljico jaz trpim.
 Se res moram samo jaz učiti,
 bom moral samo jaz petke dobiti.
 Že srajco sam sem si zašil,
 sem jaz neopravičeno uro dobil.
 Bom jaz pred vami stati,
 samo jaz bom moral toliko jokati.
 Ozrite se malo naokoli,
 ne vprašajte me nič in nikoli.

Popo

ŠUKAR ČHEJ

Ezbe site les,
 kaj tro vudji oudja des.
 Avre manušenge, auvra žuvjake,
 tijrna šukar kala romnjake.
 Khelaui laha kaj čak me žanauhi,
 KHELAUHI LAHA KAJ LA ME
 KAMAUHI.
 Kiki duk andu khelijbe me tijrindjom,
 lažauhi man tutar te khrik man irindjom.
 Andi mande dik,
 andi mande dik čak khlik.
 Andi mande dik i šuk te u sastijpe,
 me pa andi tute u kamijbe te u šukaripe.

Romeo Horvat-Popo

